

K. NOREL

Pieter onder de Piraten

PIETER ONDER DE PIRATEN

MET TEKENINGEN VAN JAN LUTZ

K. NOREL

**PIETER
ONDER DE PIRATEN**

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

I

PIETER ONTMOET OOM HENDRIK

Drie jongens zitten op het houten havenhoofd van Hoorn. De zon brandt op het plankier, blikkert in de golfjes van het Hop en doet de windvaan op de spits van de dikke haventoren glinsteren als brandde er een sterke lamp in.

Het is stil op het Hoofd. Geen mens is aan de hele havenkant te zien. En het kantoor van de Waterschout, dat in de dikke to en is, is dicht. Tussen twaalf en één uur zit iedereen in Hoorn aan het noenmaal, behalve deze jongens uit het steegje aan het Achterom, wier moeders vanmorgen naar hun werkhuizen aan het Grote Oost gegaan zijn en die hun kinderen een paar wortels en een homp brood meegegeven hebben. Daar moeten zij het maar mee redden tot vanavond. De wortels en het brood zijn al lang op. Hun magen jeuken, maar daaraan zijn zij wel gewend. Pieter Wiegertsz kijkt begerig naar een bootje, dat aan het Hoofd gemeerd ligt, een klein, licht bootje met roeiriemen er in.

„Ga je mee roeien?” vraagt hij aan zijn makker.

„Het is het vletje van de waterschout,” oppert een van de anderen bezwaar.

„Hij durft niet,” tart Pieter.

„Niet durven? . . .” Jan Kemper kan nooit hebben dat men z'n moed in twijfel trekt. Hij springt van het plankier in het bootje.

Luit, de derde van het drietal, kijkt in de richting van de stad. „Als de schout ons snapt zijn we het bokje,” waarschuwt hij.

„Het is pas halfeen,” antwoordt Pieter. „Voor énen is de schout nooit aan het Hoofd terug.”

„Ga je niet ver?” vraagt Luit.

„Natuurlijk niet! Stap in, en gauw wat.”

Luit doet het en Jan stoot af. Pieter zit aan de riemen. Ze spelevaren een beetje in de haven.

Uit zee blaast een licht briesje. Op het Hop zal het frisser zijn dan op het stovende plankier en in de besloten havenkom. Pieter roeit de boot naar buiten.

„Niet naar zee,” roept de beangste Luit. „De schout komt!”

Maar Jan, die rechtop in het bootje staat, verklaart:

„Er is geen kop te zien,” en Pieter meent, dat de schout bij deze hitte vast een uiltje gaat knappen na het noenmaal en dus vooreerst wel niet terug zal zijn. Hij roeit de haven uit en weldra gaat het bootje dobberen op de korte golfjes van het Hop. Als het zijn kop in een golf zet bruist het en spat het schuim over de jongens. Fris en ziltig zijn die droppels.

„We moeten terug,” roept Luit voor de zoveelste maal.

Pieter hoort het niet eens. Ginds komt een schip aanvaren, een buitenvaarder. Met volle zeilen loopt

hij op de haven aan. Jan en Pieter hebben enkel ogen voor dat schip. Ze twisten hoe het heet. Is het de Zwarte Leeuw, de Gouden Hoorn of de Oranjeboom? De Oranjeboom, wedt Pieter. Die wordt thuis verwacht van de Goudkust.

„Daar heb je de schout!” jammert Luit achter hun rug.

Pieter en Jan zijn het aanzeilende schip op slag vergeten. Zij staren naar het havenhoofd. Inderdaad, daar staat de schout, groot en streng, het rapier op de heup; hij balt zijn vuist in de richting van de jongens, die zijn boot gestolen hebben.

Verlamd van schrik zijn de jongens. Nu het gevaar zo groot en dreigend voor hun ogen staat, zijn Pieter en Jan even bang als Luit.

„Hei, willen jullie naar de kelder!” Een rauwe stem doet de jongens weer opschrikken. Het grote schip is vlak bij gekomen en het kleine bootje ligt dwars in zijn vaarwater voor de ingang van de haven. De Oranjeboom dreigt de jongens te overvaren. Van het hoge voorkasteel schreeuwt een zeeman hun de waarschuwing in de oren.

Pieter heeft het eerst zijn bezinning terug. Met een paar haastige slagen werkt hij het bootje voor de boeg weg, die daarna rakelings langs hen bruist.

En dan is Pieter plotseling volop in actie. Hij ziet uitkomst. „Roei mee!” beveelt hij Jan. „Met de Oranjeboom naar binnen.”

De jongens roeien dat de riemen er van buigen. Maar ze kunnen het schip niet bijhouden; de hoge wand schuift hun voorbij. Dan echter trekt het zog van het grote schip hun bootje mee. En als de Oranjeboom vaart mindert omdat de zeilen gestreken worden, lopen ze er zelfs op in. In de havenmond komen ze aan stuurboord langs zij. Dit betekent dat de schout van het Hoofd af hen niet zien kan.

Het zal hen niet veel helpen, beseft Pieter. De schout heeft vanzelf zijn rakkers opgedragen hen te grijpen. Zolang ze achter de Oranjeboom drijven, zijn ze betrekkelijk veilig. Als ze straks echter ergens meren, het doet er niet toe waar, zullen de rakkers hen bij de kraag pakken en dan zullen ze er van lusten. Hij prakkezeert zich suf hoe aan de wraak te ontkomen.

Daar ziet Pieter een touw langs de wand van het schip omlaag hangen. Hij grijpt het. Zo sleept het grote schip de kleine boot. Pieter geeft een harde ruk aan het touw. Het zit van boven stevig vast. En dan krijgt hij een idee. Langs dit touw naar boven en dan van het schip aan wal. Misschien kunnen ze zo ontsnappen.

„Naar boven!” zegt hij tot zijn makkers.

Luit rilt en weigert. Wie weet wat hem op dat dek te wachten staat. Hij bedankt er voor om door Pieter

van het ene ellendige avontuur in het andere gestort te worden.

„Ga jij maar eerst, Jan,” zegt Pieter, zonder op het gekerm van Luit te letten.

Jan palmt zich bij het touw omhoog. Het is een hele klim. Tenslotte verdwijnt hij over de verschansing van de Oranjeboom.

„Nu jij,” beveelt Pieter aan Luit.

„Ik durf niet,” jammert die.

„Vooruit of . . .” Hij bedreigt zijn makker met een roeispaan. En omdat nu het gevaar van alle kanten komt, klimt Luit.

Als laatste werkt Pieter zich langs het touw naar boven.

Het vletje, dat hij bij het afzetten een ferme trap gegeven heeft, drijft leeg midden in de haven. De schout mag denken dat de jongens zijn verdronken.

Aan bakboord van de Oranjeboom heerst veel te veel bedrijvigheid dan dat iemand let op het trio dat aan stuurboord aan dek gekomen is. Er worden trossen uitgebracht en de bootsgezellen sjoeren om het schip tegen de wal te trekken. De enkelingen, die voor het moment niets om handen hebben, hangen over de verschansing om uit te kijken naar bekenden aan de wal. De ouderen zoeken vrouw en kinderen, de jongeren kijken naar hun meisje of hun moeder uit.

Een prikkelende geur van bradend vlees dringt de

jongens in de neus. Ze loeren om een hoekje der kombuis. Er is geen kok te zien. Op het vuur staat een vette varkensbout en daarnaast een grote pan met bruine bonen. Zes ogen kijken fel begerig rond in de kombuis. Hun lege magen rammelen.

„Hei, wat voor gasten hebben we nou aan boord?” Ze schrikken alle drie van de ruige oude zeeman achter hen.

„Wat moeten jullie in m'n hok?”

„Het rook zo lekker,” antwoordt Pieter.

De kok kijkt de drie jongens aan. Magere spiere-winkels zijn het, vel over been. Hongerig zien ze er uit. Met een vork pikt hij in de bonen. Ze zijn gaar.

„Trek aan een maaltje?” vraagt hij.

Ze glunderen alle drie bij het vooruitzicht van zo'n maaltijd.

Kok Bartel schept drie schaaltes vol met bonen en legt op elk een stevig stuk vet varkensvlees.

Als uitgehongerde wolven vallen de jongens op het eten aan en Pieter en Jan eten zoals ze in weken niet gegeten hebben. Met Luit gaat het niet zo vlot. Die is veel te benauwd. Hij kijkt door het raampje van de kombuis telkens angstig naar de valreep, die over bakboord uitgehangen is, doodsbang dat een rakker van de schout zijn hoofd over de verschansing steken zal.

„Vent, eet,” voegt Pieter hem toe. „Is het tot hiertoe niet patent gegaan? Je bent niet verdronken, de schout heeft je niet te pakken gekregen, en je hebt

een maal eten, zoals je moeder nog nooit voor je heeft gekookt."

En dan wint zelfs bij Luit de hongerige maag het van zijn vrees. Hij eet z'n schaalte tot de bodem leeg.

Intussen voelen ook Jan en Pieter, dat ze de dans nog niet ontsprongen zijn. De schout zal de jongens, die niet meer in het bootje zitten en evenmin aan wal gestapt zijn, zoeken op het schip waarachter ze verdwenen zijn. In het kombuis, waar de kok nauwelijks ruimte heeft om zich te wenden of te keren, kunnen ze ook niet blijven. In een hoek van het kuildek ligt een lap zeil.

„Daar onder!" zegt Pieter tot zijn vrienden.

Ze zitten er niet veel te vroe .

„Schipper, die kleine schavuiten moeten hier aan boord zijn!" horen zij een stem. Ze rillen in hun schuilhoek. Daar is een schoutsdienaar!

Een zware zeemansstem geeft antwoord: „U vergist u, mijnheer de schout." En nu rillen zij nog erger. De schout zelf is aan boord om hen te zoeken.

Een ogenblik is het stil. Dan naderen harde stappen. „Hebben jullie die kwajongens niet gezien?" horen zij vlakbij vragen.

Thans antwoorden bootsgezellen. Ze hebben wel een schuitje gezien, eerst op zee en later in de haven; drie jongens zaten er in. Later hebben ze het vletje zien drijven in de haven, leeg. Waar het grut gestoven is, weet niemand.

In Pieter's hart rijst hoop. De schipper heeft hen

niet aan boord gezien; die bootsgezellen weten ook niet waar ze zijn.

De kok, die het wel weet, staat in zijn kombuis. Hij bakt vis, die luid sist in de pan, en zijn werk neemt hem zo in beslag, dat hij niet eens merkt dat de schout aan boord is, laat staan dat hij zijn vragen hoort.

Door een gaatje in het zeil ziet Pieter de schout weer naar de loopplank stappen.

Ook dit gevaar is afgewend. „Nu moeten we van boord, jongens,” zegt Pieter.

Inderdaad, dat moeten ze. Maar hoe?

Van een ogenblik, waarop het kuildek leeg is, maakt Jan gebruik, naar de verschansing te slippen om te kijken of de kust veilig is. Met een strak gezicht komt hij terug. Een rakker van de schout staat vóór het schip op wacht.

„We komen er nooit af,” kermt Luit, „en het is alles jullie schuld. Waarom gingen jullie ook in dat bootje?”

Pieter luistert niet naar zijn geweeklaag. „Als ze ons voor zeelui aanzien, voor leden der bemanning, dan hebben wij geen last,” zegt hij.

Jan lacht een beetje zuur om deze woorden. „Stoere zeelui zijn wij, zeg.”

En Pieter moet erkennen dat zij, kleine vagebonden met spillebenen, niet gemakkelijk zich uit kunnen geven voor de flink uit de kluiten gewassen jongens, die als kajuitsjongen of lichtmatroos aan boord zijn, en nu de een na de ander met de oudere boots-

gezellen het schip verlaten om naar huis te gaan. Uit hun schuilhoek kijken de jongens de matrozen na; ze dragen allemaal een plunjezak op de schouder en sommige hebben twee of drie van zulke zware zakken.

Dat is onze redding, begrijpt Pieter opeens. Een jongen met een plunjezak op de schouder is een zeeman.

„Vooruit, Jan, beproef je geluk,” zegt hij als weer een bootsgezel over het kuildek naar de loopplank gaat, haast bezwijkend onder zijn bagage.

Jan schiet toe. „Dragen?” vraagt hij. En de zeeman is zo ingenomen met de hulp, dat hij niet eens vraagt hoe het gediensige kereltje aan boord gekomen is. Met een plunjezak op de schouder gaat Jan de loopplank af en de rakker van de schout, die naar drie straatjongens moet zoeken, laat hem passeren.

„Nu jij, Luit!”

Luit klampt een volgende gezel aan. Hij doet het schutterig en bang en de zeeman zegt: neen, ik red mezelf wel. Bij het opstappen naar de loopplank laat hij evenwel een van zijn zakken vallen en dan is Luit zo dapper om die op te pakken en ze hem na te dragen. Hij raakt er ook door.

Pieter is de laatste aan bod. Er gaat een lange, blonde zeeman naar de loopplank. Hij torst een zware vracht. „Dragen, baas?” vraagt Pieter hem.

Van zes voet hoogte kijkt de zeeman op het ventje neer. „Wat wou jij dragen, vlieg?” vraagt hij een beetje spottend.

**„Die plunjezak,” wijst Jan een zak aan.
De zeeman heeft schik in het kereltje. „Vooruit dan,
toon eens wat je kunt.” Hij legt z'n lichtste vrachtje**

**op Pieter's schouder, en die gaat vóór de zeeman uit
de loopplank over naar de wal.**

**De rakker van de schout ziet voor de derde maal
een dwerg met een zak op de nek van de Oranje-
boom af komen. Dat is verdacht. Hij schrijdt op**

Pieter toe: „Hoor jij bij de bemanning?” vraagt hij. Pieter staat er bedremmeld bij. Hij weet niet dadelijk een antwoord. En de rakker van de schout lacht grijnzend. „Dan weet ik het wel. Jij bent een van die knapen, die er met onze boot vandoor gingen. Kom maar eens mee, vrind. Je zult er van lusten.” „Waar zal ie van lusten?” dondert een zware stem over Pieter heen. Dreigend staat de lange zeeman voor de rakker van de schout.

„Ik handel in opdracht van de schout,” zegt de politieman. „Die jongen heeft zich schuldig gemaakt aan....”

„Die jongen moet mij helpen en jij blijft met je vlerken van hem af,” buldert de zeeman. En als de schoutsdienaar zegt dat hij zijn last uitvoert en Pieter bij de schouder vat, dan werpt de zeeman zijn kooigoed neer, trekt een kortjan en wil de schoutsdienaar pardoos te lijf gaan.

Voor zo'n ruwaan kruipt deze in zijn schulp. Hij draait zich om en blijft op wacht staan voor het schip, zoals de schout hem heeft bevolen.

„Waar moet u heen?” vraagt Pieter aan de zeeman. Hij zou de zak wel willen dragen naar het andere einde van de wereld, nu deze reus zo voor hem in het krijt gesprongen is.

„Naar het slop van Krijn aan het Achterom.”

„Daar woon ik!” roept Pieter uit.

De zeeman kijkt het ventje in het gezicht. „Verdraaid, jij lijkt op Maartje.”

„Zo heet mijn moeder!”

En dan steekt die lange zeeman zijn hand aan Pieter toe. „Dag neef, ik ben je oom.”

Verbaasd kijkt Pieter naar hem op. „Oom.... oom....” Hij heeft geen oom op de Oranjeboom.

„Oom Hendrik. Nooit van gehoord?”

Verwonderd, min of meer ontsteld, met ontzag, maar ook met enige angst kijkt Pieter naar de zeeman op. Oom Hendrik.... ja.... Moeder heeft daarvan verteld.... en vader ook. Maar die....

„Die is.... piraat!”

„Hij staat hier voor je.”

Pieter blijft hem aanstaren. Hij is verbijsterd. Een piraat is een monster, zegt zijn vader, en moeder heeft vaak gehuild over haar broer Hendrik, die zeerover was geworden. En nu staat oom Hendrik voor hem: een groot, s'erk zeeman, een man met een daverende stem en een gulle lach, die hem gered heeft uit de handen van de schout. Kan dat een slecht man zijn?

Pieter grijpt de uitgestoken hand van de piraat. „Heerlijk dat u er bent, oom.”

En samen gaan ze naar het slop van Krijn aan het Achterom.

II

EEN PIRAAT ZWEMT IN HET GELD

Het slopje van Krijn is amper twee el breed. De zon kan zelden in het nauwe steegje dringen. Achter in het slopje staat Pieter stil voor een klein huisje met een dichte deur.

„Is je moeder niet thuis?” verwondert zich oom Hendrik.

„Moeder is uit werken,” antwoordt Pieter. Maar hij weet de weg om binnen te komen. Van een richel boven de voordeur haalt hij een sleutel te voorschijn. Daar heeft moeder hem vanmorgen neergelegd met de boodschap: „Jullie blijft maar buiten met dit mooie weer. Geen kind in huis voor zessen. Dan maakt Wytske de tafel klaar.” Nu oom Hendrik is gekomen geldt echter dat verbod niet meer.

Nauwelijks zijn Pieter en de zeeman binnen of er doemt een kinderschaar op: jongetjes en meisjes, die schuw kijken naar de grote, vreemde man, en achter Pieter wegkruipen als die man tegen hen wil gaan praten. „Waar is Wytske?” vraagt Pieter aan het grut. „Met ons Geeske bij de wallen,” fluistert een jongetje verlegen aan zijn oor. „Haal haar,” gebiedt de oudste broer en Wim vliegt. Na een poosje komt er een meisje van een jaar of dertien, die op haar arm een kind van nog geen jaar draagt.

Dat zijn de oudste en de jongste van de kinderen.
Met Pieter mee zijn er acht.

„Oom blijft bij ons eten,” zegt Pieter tegen Wytske.
Het meisje knikt verlegen; het is duidelijk dat ze er mee zit.

„Ik hoef geen eten,” zegt Pieter, alsof hij daarmee de moeilijkheden voor zijn zusje oplost. „Ik heb gegeten op de Oranjeboom.”

Maar Wytske blijft verlegen kijken. „Och, jongen. . . .” zegt ze.

De lange zeeman let op het strakke meisjeskopje.
„Heb jij mij liever niet te eten?” vraagt hij.

„Jawel. . . .” zegt ze, „jawel, maar. . . .”

En dan begrijpt oom Hendrik waar de schoen wringt. Hij tast in zijn zak en haalt een dikke beurs te voorschijn. „Alsjeblieft, haal nu maar wat je nodig hebt.”

Het kind kijkt naar het zilver in haar handje. Daarna ziet ze haar oom verbijsterd aan. Realen heeft hij haar gegeven.

Een zeeman weet wat er komt kijken voor het bereiden van een maaltijd. „Haal vlees,” zegt hij, „en vet en groenten, rijst en melk. En, Pieter, stook jij het vuur onder de pot op.”

Als het vuur brandt en Wytske de boodschappen heeft thuisgebracht, bereiden het meisje en de vreemde oom te zamen het maal.

De kleuters staan er om heen met open monden en hunkerende oogjes en als het voedsel geuren gaat, snuiven zij diep. Is dat heerlijk straks voor hen?

Bezweet en moe na een lange dag hard werken loopt een vrouw van het Grote Oost naar het Achterom. Ze draagt een emmertje in de hand. Een zorglijke trek is om haar mond. Mevrouw Stoop heeft haar een redelijk restje van het middagmaal meegegeven, maar hoeveel is er wel niet nodig als je alle dagen met z'n negenen aan tafel zit?

In het slopje snuift ze een braadlucht op. Ei, heeft buurvrouw Betje het vandaag zo royaal dat er vlees op tafel komt?

De geur is niet bij Betje. Ze komt. . . . Maar dat kan toch niet! Bij haar thuis staat geen vlees te vuur. Hun middagmaal bestaat uit het kliekje, dat zij meedraagt en dat aanstonds gewarmd worden moet. En toch komt er een prikkelende geur van biefstuk uit haar huisje.

Ze opent de deur. Al haar kinderen staan om de haard en in hun midden staat een grote man, gebogen over het vuur, die met de vork een baklap uit de braadpan tilt en daarna met de andere zijde in de boter legt. De damp slaat op en het sist heftig in de pan.

De vrouw ziet het met verbazing aan. Wat gebeurt er in haar huisje en welke man is dat?

Een van de kleintjes krijgt zijn moeder in de gaten. „Moeder, Moeder, lekker eten! En dat is. . . .”

De man draait zich om. De vrouw op de drempel staart hem aan alsof ze een geest ziet. „Hendrik!” roept ze dan.

Het emmertje, dat moeder Maartje van het Grote

Oost heeft megedragen, verhuist naar dieper in het slopje. Daar woont een weduwe, die het nog armer heeft dan zij. En in haar huis is het heden smulpartij.

„Tast toe,” zegt oom als de dampende spijzen op de tafel staan en zelf geeft hij het voorbeeld. Maar de kinderen kijken hem verbaasd aan en Maartje vraagt: „Gaaf dat bij jou zo, Hendrik?” Beschaamd legt hij zijn lepel neer. Hij wacht tot de kinderen een voor een hun gebedje hebben gezegd en dan vouwt hijzelf ook de handen en sluit de ogen.

Zo heerlijk en overvloedig hebben de kinderen in lang niet gegeten. Ook Pieter eet met ijver, al heeft hij vanmiddag op de Oranjeboom zijn maag best vol geladen. 't Zou zonde zijn als hij van dit maal niet stevig at. Zijn broek knoopt hij er bij los.

Met het nagerecht van rijstepap in melk gekookt is het nog niet eens afgelopen. Oom Hendrik knoopt een van zijn plunjezakken los en haalt er appelsienen uit en een fles wijn. Die appelsienen zijn voor allemaal en van de wijn drinken hij en moeder. Wanneer de tafel eindelijk is afgeruimd zegt oom tot Pieter: „Reik me de plunjezak eens aan, die je voor mij gedragen hebt.”

Pieter doet het rap en oom haalt er een pakje uit, dat hij aan moeder geeft. „Voor jou, zus,” zegt hij.

Moeder maakt het pakje open, terwijl de kinderen toekijken. Een vaas van dun doorzichtig porselein komt er te voorschijn, rood, goud en zwart beschilderd. Er staan vrouwen op met zonneschermen

boven het hoofd, wonderlijke vogels en vreemde planten.

„Oohh!” roepen de kinderen in koor.

Weer duikt de hand van oom Hendrik in de zak en ieder van de kinderen krijgt een pakje. Wytske een snoer bloedkoralen, Anneke een armband met een glinsterende steen, Trijntje een vingerringetje, Wim een kleurige tol. Ook Pieter krijgt een pakje. Zijn vingers trillen bij het losmaken van het touw, z'n wangen zijn zo rood als de kralen, die Wytske heeft gekregen. Hij tast reeds vóór het pakje open is, wat het kan zijn. En eindelijk komt een mes te voorschijn met een heft van blinkend elpenbeen, kunstig bewerkt met veel figuren. Pieter's vingers glijden liefkozend langs het lemmet; ze strelen het heft en de bruin leren, koper beslagen schede. En dan geeft hij zijn oom een hand zo stijf als hij hem drukken kan: „Dank u wel, Oom.” En Wytske en Wim en de kleintjes bedanken hem ook. Wondermooi vinden allen de geschenken.

Alleen moeder Maartje schijnt niet blij te zijn. Er ligt een trieste trek op haar gelaat. Als de kinderen met hun geschenken bij haar komen om ze te laten zien en daarbij opgetogen praten, praat moeder wel met hen mee en zegt ze dat zij ze ook mooi vindt, maar Pieter merkt: het gaat niet recht van harte. Wat is dit toch? vraagt Pieter zich af. Vindt moeder die dingen niet mooi? Of vindt zij ze misschien tē mooi voor hen?

Voor de kinderen is het bedtijd. Een paar gaan in

de kribjes in de bedstee, klein Geesje in moeders bed. De jongens slapen op het zoldertje. Pieter ligt daar in een hoek vlak bij de schoorsteen. Het huisje is oud en wrak. De wind waait door de slecht bestreken pannen. De planken van de zoldering sluiten slecht. Door een reet ringt licht uit de kamer naar de zolder door. Door die reet kan Pieter in de kamer kijken. Hij ziet oom Hendrik's gezicht. Sterk, ruw, vrolijk is dat. Wanneer hij zich verschikt kan hij zijn moeder zien. Haar gelaat is stroever nog dan straks. Op tafel, tussen hen beiden in, ziet Pieter iets glinsteren. Wat is dat? Hij richt zich op op de elleboog. Geld ligt daar; veel geld; grote zilverstukken. Oom Hendrik's bruine hand schuift het naar moeder toe. Zij praten samen. „Neen, Hendrik,” zegt moeder, „ik wil het niet hebben.” „Neem het gerust, Maartje. Ik word er heus niet armer van.”

„Daarom is het niet,” zegt zij.

„Je hebt 't toch hard nodig.”

„Wiegert verdient een goede gage.”

„Dat kun je hier zien,” schampert oom Hendrik.

„Geen blind paard kan hier schâ doen; jij moet uit werken gaan en nog krijgen je kinderen veel te weinig.”

„Dat is omdat het gezin zo groot is. Wie kan voor acht kinderen genoeg verdienen? Straks wordt het beter. Als Wytske in een dienstje is en Pieter varen gaat. . . .”

„Straks. . . . nù lijd je armoe. Hier, pak aan. . . .”

Zij weigert. „Gestolen goed gedijt niet, Hendrik.”

„Gestolen goed?” Pieter hoort een zware, schampere lach. „De rijke heren ste en veel meer.”

„Zo moet je niet praten, Hendrik,” zegt moeder zacht. „Je moet ook niet meer naar dat piratenschip gaan. Een eerlijk zeeman moet je worden.”

Weer lacht oom Hendrik schamper. „Een eerlijk zeeman, haha! Armoedzaaiër wou je zeggen. Ik dank je wel, hoor. Bij Compaen heb je een bruin leventje. Lekker eten en drinken en gelijk op delen van de buit. Ik krijg een beste sok, zus.”

„Je steelt, Hendrik. Je eigen landslui beroof en plunder je. En hoe staat het met dat andere? Vóór het eten bad je niet, en na het eten zou je het alweer vergeten. Doe je er niet meer aan?”

Hij geeft geen antwoord.

„Ik kan het wel begrijpen,” gaat moeder door. „Bij stelen past geen bidden. Je moest dat laatste weer gaan doen, Hendrik, en het eerste nalaten.”

Oom Hendrik maakt zich helemaal niet boos over haar bestraffing. „Je bent een best, vroom zusje, Maartje, altijd al geweest. En ik ben altijd al een rare vent geweest. Dat zal ik wel altijd blijven ook. Maar ik mag jou graag. Toe, neem dat geld nou, het is aan jou besteed.”

Maar moeder schuift het geld terug en dan bergt hij het in een buidel.

Pieter hoort het zilver rinkelen. Moeder doet dom, vindt hij. Ze moest dat geld aannemen. Dan waren zij niet arm meer. Dan zou hij nooit meer honger

hebben. Dan konden ze alle dagen net zo lekker en veel eten als vandaag. Dan hoefden ze ook niet in dit oude huisje in het slopje te blijven wonen. Dan konden ze wonen aan het Achterom, of op het

Kleine Noord, of — met zoveel geld als daar op tafel lag kun je immers alles doen! — op het Grote Oost, waar de heren wonen van de Compagnie. Pieter's gedachten lopen een beetje door elkaar. Hij wordt doezelig. En even later droomt hij. Hij is op een schip met oom Hendrik en het is er alle dagen feest. Zakken vol goud en zilver zijn er op het schip en ze delen alles gelijk op. Met een zware plunjezak op zijn schouder loopt hij door Hoorn, langs het Achterom. Hij gooit de zak op tafel en er stroomt goud uit, geen zilver, goud! Hij maakt zijn moeder rijk. Maar moeder wil zijn goud niet heb-

ben. Ze gooit het van de tafel op de grond. Hij zoekt het op. De goudstukken vliegen hem om de oren. En dan gaat de deur open. Daar komt de schout. Die grijpt hem in zijn kraag. . . .
Pieter wordt wakker met een gil.

III

PIETER ZIET PIRATEN VAN EEN ANDERE KANT

Pieter Wiegertsz bekijkt de wereld vandaag van een andere kant dan toen hij uit een vletje langs het boord van de Oranjeboom omhoog keek en het leek alsof de masten tot de hemel reikten. Hij zit nu zelf in een dier masten. Zijn voeten gaan snel over het paard, zijn buik schuift langs de ra, zijn vingers knopen de touwen los en het bramzeil zakt breed naar beneden. Dan tuurt hij achteruit. Daar ligt Hoorn. Zij varen in het Hop. Straks kon hij de daken nog onderscheiden van de huisjes aan het Achterom. Nu is de stad een groene vlek van bomen, waarvóór klein en scherp de Hoofdtoren staat en waarboven de toren van de Grote Kerk uitsteekt.

Dit wordt Pieter's tweede reis. De eerste ging naar de Oostzee. Kajuitsjongen was hij toen. Hij is het nu weer. Maar de bootsman gedooft wel eens, als het mooi weer is met weinig wind en kalme zee, zoals vandaag, dat hij het want ingaat, en de kapitein is ook van mening dat de jongens moeten leren. Op een uur dat hij Pieter niet nodig heeft mag hij wel eens helpen aan de zeilen. Alleen de kok heeft het niet staan op zulke uitjes. Die houdt er van dat het zeuntje bij de hand is als hij hem roept.

„Hei Piet, waar zit je?” galmt het uit de diepte.

Pieter lacht in zijn vuistje. De kok ontdekt hem vast niet in de mast en bootsman Gerrit, die wèl weet waar hij zit, doet of z'n neus boedt. Hij laat zich nog een poosje wiegen op de ra, die rustig deint, nu het schip in het zeil gevallen is en hij kijkt naar de witte voor, die de boeg in de gladde groene spiegel snijdt. „Piet, kom hier!” galmt de kok opnieuw.

Nu moet hij naar beneden. De andere maats zijn trouwens ook al uit het want. Hij daalt langs het tuig aan bakboord af. De kombuis is aan stuurboord. De kok hoeft niet te weten waar hij uitgehangen heeft. Beneden loopt hij eerst in de richting van het halfdek en gaat daarna naar de kombuis. Zo is het net of hij uit de kajuit komt. Achter kok Bartel duikt hij op juist op het ogenblik dat die met de hand als een trompet aan de mond voor de derde maal schreeuwt: Pieter!!!

„Hier ben ik al,” zegt hij vlak aan zijn oor.

De oude gromt. „Waar zat je, vlegel? Zes keer laat je me roepen. Je moest met een end lat. . . .”

„Ik had het druk.”

Bartel gromt nog, maar het end lat, dat hij al in het oog had, laat hij liggen. „Maak schoon die pannen.”

De pannen zijn van binnen vet als modder en van buiten dik beroet. Pieter boent en schuurt. Hij doet het fluitende. Het bevalt hem aan boord, al moet hij er werk doen als dit, waaraan hij thuis een broertje dood had. Op zee vindt hij het fijn. De wind zingt alle dagen om je oren, de zee bruist altijd bij de boeg, en het dek is stevig en toch immer in be-

weging. Soms deint het rustig, zoals nu, en dan weer gaat de schuit tekeer als een jong kalf. Na de eerste reis vond Pieter het vreemd aan wal te lopen. De grond was daar zo hard en er zat geen leven in.

Als de pannen schoon zijn moet Pieter eenden plukken. Hij doet het zittend met de rug tegen de kombuis. Bartel zit naast hem, ook met een eend onder handen. Zijn gemopper van straks is hij al lang vergeten. Bartel is een beste vent, al gromt hij veel.

„Zo'n reis naar het Zuiden is beter dan naar het Noorden in deze tijd van het jaar,” zegt Pieter. „In de Oostzee komt ijs en wij gaan naar de zon.”

„En naar de kapers en piraten,” zegt de kok.

„Ben jij daar bang voor, Bartel?”

„Wil jij zo graag bungelen aan de grote ra?”

Een rilling glijdt langs Pieter's rug. Als je op een koopvaarder vaart en dan in de richting waar de Duinkerkers en de Barbarijers kruisen, bekijk je de piraterij een beetje anders dan als je luistert naar een oom, die op een piratenschip gevaren heeft en zakken vol geschenken en een dikke buidel geld thuisbrengt. Nu zit hij op een schip, dat kans zou kunnen lopen door piraten te worden overvallen. Daarbij krijg je geen aardige snuisterijen, laat staan goud te pakken. Je wordt beroofd. De piraten stelen schip en lading en ze maken de matrozen koud. „Is er groot gevaar op deze reis?” vraagt hij benepen aan de kok.

Bartel wijst naar het halfdek. „Daar staat de ouë. Een weerbaar zeeman.” Vervolgens wijst hij door

een luik naar het 'tussendek. „Daar staan onze kanonnen. Die houden zich niet stil als zeerovers ons aan boord willen klampen.” Tenslotte wijst hij naar omhoog: „Daar is Hij, die beter voor ons zorgt dan iemand op de wereld. Als Hij het goed vindt kom jij na deze reis weer veilig bij je moeder thuis, m'n jongen.”

Pieter gaat stil door met het plukken van zijn eend. Wat Bartel zegt lijkt op hetgeen zijn moeder tegen hem gezegd heeft, toen hij voor het eerst naar zee ging en gister weer. „Van ons ga je nu weg, maar God blijft bij je, Pieter. Houd je altijd aan Hem vast.”

Op de ree van Texel laat de Oranjeboom het anker vallen. Er ligt reeds een schip uit Medemblik, dat de wil heeft naar het Zuiden. Zij samen blijven geankerd wachten op nog een paar schepen, die door de Hoofden moeten. De volgende dag daagt 's morgens een Edammer op en tegen de avond drie Amsterdamse Straatvaarders. Zo met z'n zessen in konvooi kunnen ze veilig varen. De wind is gunstig: Noord-West. Op de derde dag na hun vertrek uit Hoorn zeilt de Oranjeboom tezamen met de andere schepen bij een frisse koelte de Noordzee op. Over bakboord zijn de duinen flauw te zien, aan stuurboord huppelen gekruifde golven op hen aan. De wind zingt vrolijk in het want en de schepen dansen rustig op de golven.

Ter hoogte van de Scheldemonden praaïen ze twee grote Oostinjevaarders, die op thuisreis zijn: Be-

zuiden Engeland is het niet pluis, vertellen die. Daar kruisen Duinkerkers.

Begrepen en bedank^t! gaat het antwoord naar de tegenliggers. De vloot handhaaft haar koers. Slechts houden de schepen van het eskader wat inniger verband en krijgt de man in het kraaiennest een maat bij zich. Er moet scherp uitgekeken worden.

Vóór de Hoofden ontmoeten ze niets bijzonders. Een aantal Engelsen lopen ze op; een konvooi onder de Princevlag passeert hen en op hun vraag aan deze landslui: Wat te melden? luidt het antwoord: Niets bijzonders.

Ze varen langs de Vlaamse kust.

„Daar heb je Duinkerken,” wijst de kok aan Pieter. Hij ziet de torens en het dakenrood der huizen. In de haven kan hij masten onderscheiden. Dat is dus het kapersnest. Daar wonen de piraten, die Nederlandse schepen overvallen en de bemanningen verdrinken.

„Als we alleen voeren, kregen we vast een paar piraten in ons zog,” meent Bartel. „Als een storm ons konvooi uit elkaar sloeg ook. Nu niet, tenzij....”

„Nou wat?” vraagt Pieter.

„Als we de hele vloot van Duinkerken in de armen zouden lopen. . . . Die Oostinjevaarders hebben ons gewaarschuwd.”

Ze zeilen in het Kanaal.

„Schip in 't zicht!” galmt het uit 't kraaiennest.

Pieter staat op dat ogenblik in de kombuis te wacht-

ten voor de kajuitstafel. Hij wipt er uit om te zien naar het gesignaleerde schip, maar hij ontdekt niets, noch over stuur- noch over bakboordsboeg.

„Pieter, waar zit je?” Bartel staat met een schotel dampend vlees vóór de kombuis.

„Ik moest even kijken,” verontschuldigt Pieter zich.

„Jij moet naar je werk kijken,” bestraft Bartel hem.

„Vijf zeilen vooruit over stuurboord!”

Pieter draagt, als die melding over het schip klinkt, een pan vol snert, waar hij zijn ogen geen moment afhouden kan, en nadat deze pan veilig over het slingerende dek en langs het steile trapje op de kajuitstafel is beland, heeft hij druk werk met het bedienen van de leden van de overheid. Hij moet bier inschenken, pap opscheppen en vruchten aanreiken voor het nagerecht. Onderwijl is er een druk geloop aan dek, en in het tussendek een luid gestommel.

De kapitein en de stuurman eten rustig. Is er dan toch niets aan de hand? Maar als de maaltijd afgelopen is, blijven ze niet napraten zoals anders, doch gaan ze vlug naar het dek.

En dan houdt Pieter het in de kajuit niet langer uit. Hij wipt hen na het trapje op naar boven.

Op het dek lopen maats met een musket in de hand en anderen met pistolen in de gordel. Er staan mandjes met ijzeren eieren, waarvan Pieter weet dat het handgranaten zijn. Door een luik ziet hij dat het licht is in het anders altijd duistere tussendek. De geschutspoorten staan wijd open en de kanonnen,

die tot dusver langs de scheepswand geschoord stonden, steken hun monden buiten boord. Het schip is gevechtsklaar.

Pieter vergeet de onafgeruimde tafel en de vuile vaat. Ginds zeilen vijf v eemde schepen: klein, kit-tig, welbezeild, met een zware batterij aan boord. Van de grote mast wappert een fel-rode vlag met een grijzend-gele doodskop: de bloedvlag der piraten.

Een zware bronzen bel gaat luiden. Dit is dezelfde bel, die 's Zondags voor de scheepskerk luidt en elke morgen voor het gebed. Het is vandaag geen Zondag en het morgengebed is al lang geweest. Maar een kwartiermeester deelt psalmboeken uit aan de mannen, die in het kuildek samen komen, en kapitein Wijbrandtsz verschijnt met een bijbel. Daaruit leest hij:

.... Maar mij aangaande, mijn gebed is tot U, o Heere!.... Laat mij gered worden van mijn haters, en uit de diepten der wateren....

Haast U, o God! om mij te verlossen, o Heere tot mijn hulp.... Laat hen beschaamd en te schande worden, die lust hebben aan mijn kwaad....

Het scheepsvolk staat rondom de schipper met ontblote hoofden; zij vouwen allemaal hun handen als de kapitein het gebed uitspreekt van de zeeman vóór de strijd, en daarna zingen zij van de hulp die zij verwachten:

Gods wagens, boven 't luchtig zwerk,
Zijn tien- en tienmaal duizend sterk,
Verdubbeld in getalen....

Dit bidden en dit zingen is een dagelijkse gewoonte aan boord van Nederlandse schepen. Iedere morgen staat het volk zo rondom de kapitein, tussendeks als het ruw weer is, in het kuildek als de zon warm schijnt. En elke Zondag is er preek aan boord. De scheepsgodsdienstoefening is net zo'n vaste regel als het bijbellezen en de kerkgang thuis. Iets dat er bij hoort, maar waar een jongen niet zo veel om geeft. Pieter heeft vaak slechts met een half oor geluisterd. Hij heeft, terwijl de schipper las, wel kruimels van een kaaskorst gemikt naar de lichtmatrozen, Arie en Jan, die net als hij achter de brede ruggen van de bootsgezellen stonden weggedoken, zodat de schipper en de bootsman, die toezicht hield op de orde, hen niet konden zien.

Deze keer denkt Pieter echter niet aan gebbetjes, en staan Arie en Jan eerbiedig met hun muts in de hand.

Ginds varen de piraten. Over de verschansing ziet Pieter hun kanonnen dreigen. De schepen zijn nu zo dicht bij, dat hij op het halfdek van de voorste Duinkerker rode piratenmutsen onderscheiden kan. Het schip krioelt van volk; het voert een batterij tweemaal zo zwaar als de Oranjeboom. Er is een overmacht bij de piraten. En de doodskop op de bloedvlag grijnst.

De mannen zingen met ruwe, sterke stemmen, zodat het over de golven schalt:

Gewis, hoe hoog de nood mag gaan,
God zal Zijns vijands kop verslaan;
Die haar-ge schedel vellen . . .

En nu doen zo'n gebed en deze psalm je wel wat. Hierbij vergeet je alle angst en onder zo'n gebed als de schipper heeft gedaan word je moedig als een jonge leeuw.

Het gebed is afgelopen. De konstabels van de stuurboordsbatterij staan met het trektouw in de hand aan hun stukken. De musketiers zijn achter de verschansing opgesteld. Op de raas zitten jonge matrozen, elk met een mandje handgranaten, om ze van boven af op het roversdek te gooien zodra daar kans toe is. Alles aan boord is klaar voor het gevecht.

De koopvaarders zeilen in kiellinie. De Oranjeboom is de voorste; de sterkste Amsterdammer sluit de rij. In gelijke linie varen de Duinkerkers aan loef. Tot vechten komt het niet. Even buiten schootsafstand zeilen de beide vloten naast elkander op.

„Gaat er nou niks gebeuren?” vraagt Pieter met verbazing aan de kok.

„Ze durven ons niet aan het kleed te komen,” grinnikt die vergenoegd.

„Schip in 't zicht over bakboord!” roept de wacht in het kraaiennest.

„Zes zeilen drie streken achteruit,” vermeldt hij na een poosje nader.

Op het halfdek van de Oranjeboom tuurt kapitein Wijbrandtsz onafgebroken naar de stippen op de oostelijke horizon. „Ook Duinkerkers!” luidt weldra zijn conclusie.

En thans blijven de Nederlanders niet langer naast

hun belagers zeilen. Het is niet geraden te wachten tot het tweede Duinkerkenese eskader hun op zij gekomen is en zij door zes plus vijf dat is elf piraten ingesloten zijn.

Ze zeilen krapper. De afstand tussen de beide linies kort gestadig in.

„Vuur stuurboord!” schalt over de Oranjeboom wanneer ze de voorste Duinkerker dicht genaderd is.

De stuurboordsbatterij geeft vuur. Pieter springt op de bak om de uitwerking te zien. Maar hij ziet niets dan rode vlammen en dikke rook. En dan wordt hij plotseling van de bak geslingerd, terwijl het schroot hem om de oren vliegt. Hij krabbelt omhoog en tui-melt weer neer van een harde klap tegen zijn schou-der. Hij is getroffen door een vallend rondhout. Het is niet erg, hij staat weldra weer overeind. Maar vlak bij hem ligt Arie, jammerend van pijn. En Pieter schrikt hevig als hij een eind verder een bloe-dend been ziet met Arie's schoen en kous er aan.

Op hetzelfde ogenblik dat de Oranjeboom schoot, heeft de voorste Duinkerker hem de volle laag ge-given en die was raak.

Maar het Nederlandse schip heeft niet minder raak geschoten. Na het optrekken van de rook kijkt schipper Wijbrandtsz tevreden naar zijn tegen-stander. Zijn kettingkogels zijn dwars door het tuig van de piraat gevlogen en deze drijft thans rond als een vleugellamme eend.

Nòg een piraat drijft met kapotte zeilen en tuigage

rond. Doch een derde zit de Medemblikker op het lijf. Die wordt geënterd.

„Dóór de wind!” schalt het bevel van Wijbrandtsz. Met zijn bakboordstuken schiet de Oranjeboom de piraat, die het Medemblikse schip bevecht, zwaar lek. Een regen handgranaten en een hagel kogels uit musketten gaan er achter aan. De Duinkerkers moeten zich verweren tegen de aanval van de Oranjeboom en de Medemblikkers maken van deze hulp gebruik door de enterdreggen los te gooien en er vandoor te gaan. Intussen geven de drie Amsterdammers de nog zeilende piraten van katoen. En als de zes aan lij zien wat hun makkers overkomen is, houden zij af.

Met volle zeilen vervolgt het konvooi zijn reis.

IV

PIETER ZAL TONEN WAT HIJ KAN

Weer binnen van zijn tweede reis klimt Pieter vrolijk over de verscha sing en gaat, beladen met zijn plunjezak, de loopplank af, de wal op. Op de kade staat een rakker van de schout. Pieter ziet hem bij een flakkerende flambouw, die een wachtsman omhoog houdt, opdat het scheepsvolk zonder ongelukken van boord kan komen in de donkere avond. Raketings loopt hij langs de rakker. Vandaag hoeft Pieter zich niet bang te maken voor zo'n man, zoals de eerste keer toen hij de loopplank afgang van de Oranjeboom, twee jaar geleden. Hij is nu zeeman, een heuse zeeman, sinds hij bevorderd is tot lichtmatroos. Dat was op de uitreis reeds, een paar dagen na de ontmoeting met de Duinkerkers, waarbij Arie het leven heeft gelaten. „Jij moest zijn plaats maar innemen,” zei schipper Wijbrandtsz toen. Inplaats van in kajuit en kombuis zat hij voortaan veel in het want, zelfs bij de hoogste zeilen. En nu gaat hij naar huis met geschenken in zijn plunjezak en zilver in zijn gordel. Het zijn geen kostbare geschenken, zoals oom Hendrik destijds meebracht. Van zijn schrale gage kon hij niet veel kopen. Maar in Guinee heeft hij toch een paar aardige beeldjes van ivoor, een olifant, een leeuw en een giraffe, te pakken kunnen krijgen en in zijn gordel zitten enkele realen. Voor

moeder zijn die. Wat hij verdiend heeft is allemaal voor haar.

In het slopje van Krijr is het stikdonker. Hij struikelt soms door de kuilen. Daar is hun huisje. Er brandt licht. Van buiten kan hij in de kamer zien. Moeder zit aan tafel en Wytske tegenover haar. Hij blijft voor het venster staan. Moeders handen kan hij zien. Ze is aan 't kousen stoppen. Haar gezicht wordt beschenen door het gouden licht van de flakkerende lamp op tafel. Ernstig is dat gezicht, ziet hij. Bedroefd. Gespannen. Hij kent dit van zijn moeder. Als vader langer wegbleef dan zij had verwacht en zij zich angstig maakte omtrent zijn lot, kon je dat altijd aan haar zien, ofschoon ze er zelden over sprak. Zou vader nòg niet thuis zijn van de reis maar de Oost? Of markt moeder zich soms ongerust om hem? Hun reis heeft ook veel langer geduurd dan zij verwachtten. Bij de Linie hebben ze weken liggen drijven in de windstilte; aan de Goudkust hebben ze lang op lading moeten wachten; op de thuisreis hadden ze veel tegenwind. Straks is moeder niet triest meer, weet hij. Het gaat, als hij aanstonds binnenstapt, net zo als het altijd gaat bij vaders thuiskomst. Hoe langer een reis geduurd had en hoe heviger haar onrust over hem geweest was, des te groter was haar blijdschap bij zijn thuiskomst. En hoe blij was moeder ook toen hij, Pieter, thuis kwam na zijn eerste reis! Straks is de spanning weer weg uit haar gezicht en is zij niet bedroefd meer maar verheugd.

Hij doet de voordeur open en tast voorzichtig in het hosje met zijn voet. De kleintjes schoppen hier altijd hun klompjes uit. Dan opent hij de kamerdeur.

Moeder kijkt op. Haar ogen, gewend aan het lamplicht, waarbij zij kousen stopte, herkennen hem niet dadelijk. Zoekend tuurt zij naar de schemerige kamerhoek. Maar aan zijn „Goeienavond jullie beiden!” hoort ze het wel. „Pieter!” roept ze; ze springt op en sluit haar zoon vol vreugde in de armen. Dit is de grote, warme blijdschap van iedere thuiskomst, die alle angst en onrust wegvaagt.

Of is het toch wat anders? Moeder klemt hem zo krampachtig aan zich vast. Ze zegt met iets alsof ze troost krijgt in een groot verdriet: „Goddank dat ik jou nog heb.”

Wat wil ze hiermee zeggen? Er flitst iets door zijn hoofd. „Is vader . . . ?” wil hij vragen.

Op 't ogenblik dat hij de naam noemt, weet Pieter dat er wat met vader is. Hij kan het zien aan moeder's ogen. Angst vliegt hem aan.

„Is vader nog niet thuis uit de Oost?” vraagt hij.

„Vader komt niet meer thuis, m'n jongen,” zegt zij smartelijk. „Hij is op deze reis gebleven.”

En dan is voor Pieter alle vreugde in de thuiskomst weg. Vader gestorven, die goede vader, die zo weinig thuis was, omdat hij telkens grote reizen maakte, maar die, als hij thuis was, steeds met zijn kinderen optrok. De konijnehokken op het plaatsje achter hun huisje heeft hij getimmerd; en het wagentje, waarin de kleintjes rijden; en het sleetje,

waarin zij 's winters sleden. Op de schoorsteenmantel staan twee flessen met scheepjes er in, scheepjes met masten, tuigage en zeilen. Die heeft vader meegebracht voor Pieter, nadat hij ze aan boord geknutseld had. Als hij 's zomers thuis was ging hij met zijn kinderen naar de zeedijk en plaste met hen in het water. In de lente gingen zij met vader naar de Bangert om de bloei te zien van de appel- en perebomen, en in de herfst haalden ze met hem uit dezelfde bongerds fruit. En 's winters — de kinderen waren altijd blij als vaders schip invroor — zette hij de kinderen in de toog en sleetde hij met hen door de besneeuwde straten of op het ijs van de stadsgrachten en soms, bij een heel strenge winter, over het toegevroren Hop. Vader thuis, dat was altijd een feest.

En nu is vader weg, gebleven op de reis naar de Oost. Nu zal Pieter hem nooit meer zien. Nooit meer naast hem door de stad wandelen, trots op zijn grote, sterke vader. Zijn zware stem, die de hele kamer vulde met geluid, zal hij nimmer meer horen, en evenmin zijn lach, die zo luid was dat hij de ramen in hun sponningen deed trillen. Nu is moeder weduwe, net als Kromme Griet, die in het achterste huisje van het slopje woont, een huisje, nog veel kleiner en bouwvalliger dan het hunne, wier kinderen winter en zomer op blote voeten lopen, die voden aan het lijf dragen en die de vuilnisbakken op het Grote Oost en het Breed nazoeken om een korst brood er uit te halen. Nu worden ze echt arm, armer

nog dan Kromme Griet, want Griet heeft zeven kinderen, voor wie ze werken moet en moeder heeft er tien sinds tijdens Pieter's eerste reis een tweeling is geboren.

Pieter laat zijn plunjezak gesloten. Hij heeft geen zin de ivoren beeldjes voor de dag te halen. Wel tast hij naar zijn gordel en haalt er al het geld uit dat hij heeft. Straks was hij trots op dat geld, dat hij zo zuinig had bespaard. Hij vond toen dat het heel wat was. Maar nu de realen op tafel liggen is het zo'n beetje. Wat heeft moeder hieraan, nu vader niets meer thuis kan brengen?

Kijk, moeder is toch blij. Een glimlach komt er om haar moede mond en lichtjes in haar ogen. Ze streelt zijn haren. „Een beste jongen ben jij, Pieter. Ik dank je wel.”

Zijn ogen knipperen als moeder hem zo prijst. Maar de geringheid van zijn hulp voelt hij nog des te scherper. Wat kan een jongen doen voor zo'n groot gezin? „Het is zo'n beetje, moeder,” zegt hij. „Hoe moet u het nu redden, nu vader niet meer voor u zorgen kan?”

„De Heere zal voor ons zorgen, Pieter. Die kan het veel beter dan welk mens ook.”

Haar gelaat is nu heel rustig. Een stille vrede ligt er op. Een huivering van eerbied gaat door Pieter heen als hij zijn moeder aanziet.

Pieter zoekt zijn oude plaatsje op het zoldertje weer op. Het is er nog voller dan voorheen. Met een bla-

ker in de hand stapt hij voorzichtig over de strozakken van zijn broertjes. Hun rode hoofden met warrig haar liggen op bonte kussens. Ze worden niet wakker van het licht en van het leven, zelfs niet als Pieter Wim tegen de elleboog schopt. Die keert zich alleen in zijn slaap van de ene op de andere zijde. Tenslotte ligt hij in zijn hoekje bij de schoorsteen en als hij de kaars uitblaast is het donker op de zolder. Zelfs door de reet komt nu geen licht, want moeder is ook naar bed gegaan. Pieter kan niet slapen. Hij draait zich telkens om en om. Lang staart hij naar een glazen dakpan, die een matgrijze vlek is in het zwarte duister van de zolder. Daar boven dat grijze is het licht. Daar is de hemel. En daar is vader nu. Hij heeft het goed, zei moeder straks, want hij geloofde. Maar moeder heeft het moeilijk. De Heere zal voor ons zorgen, zei ze. Doch hoe zal Hij dat doen? Daar moet toch iemand zijn, die moeder geld brengt. Oom Hendrik! Als moeder al dat geld: die realen, pistoletten en dubloenen, die toen op tafel lagen, opgestreken had, dan zou ze nu niet arm zijn. Van zoveel geld kon je wel jaren leven. Maar moeder heeft het toen geweigerd. En oom Hendrik is nu weg. Weer naar Compaen. Als oom Hendrik nog eens kwam. Of als hij, Pieter, eens zoveel geld thuis kon brengen. Als je bij Compaen vaart kun je het doen, zei oom Hendrik. Op zijn schepen delen alle Janmaats in de buit, de jongens ook. Eens heeft Pieter gewild dat hij bij Compaen voer. Alle dagen eten en drinken,

nog meer en lekkerder dan aan de kajuitstafel op de Oranjeboom. En geld verdiende je als water. Hij heeft gedroomd dat hij veel geld thuis bracht, zilver en goud, zoveel dat zijn moeder rijk was. Bij Compaen word je rijk. Maar bij Compaen ben je piraat. Op deze reis heeft Pieter de rod bloedvlag met de gele doodskop zien wapperen op de Duinkerkers. Piraten plunderen en roven. Ze laten vreedzame zeelui bungelen aan de ra of spoelen hun de voeten. Piraten zijn schurken. Maar oom Hendrik is geen schurk. Die heeft hem een prachtig mes gegeven, dat hij nog altijd aan zijn gordel draagt. En moeder kon zoveel geld van hem krijgen, dat ze in één keer rijk was. Oom Hendrik is een beste man.

Pieter is op zee. Op een ander schip dan de Oranjeboom, een schip waar je struikelt over de kanonnen, en iedere matroos musket en kromzwaard draagt. Een grote Spaanse kraak wil hun ontzeilen, maar zij zitten hem aanstonds op de huid. Ze enteren en vechten op het Spaanse dek en Pieter daalt langs vele trappen af in de buik van het schip. Daar is een ruim vol zilver en een ander ruim vol goud. De dubloenen liggen er voor het opscheppen, zoals de tarwe in het ruim van een Oostlandvaarder. Hij schept het geld op, zakken vol, en hij draagt die zakken de trappen op, de valreep af, naar zijn eigen schip. . . . nee, naar hun huisje, naar dit huisje in het slop van Krijn. Hij stort de zakken leeg op tafel. Het wordt een berg van goud. De dubloenen vallen van de tafel op de vloer. De hele kamer wordt met

goud belegd. Doch daar verschijnt de schout. Die pakt hem in het nekvel. „Piraat, ik zal je hangen!” En dan schrikt Pieter wakker, nat van het zweet.

Het is de dag, waarop de Oranjeboom weer uitvaart. Pieter staat klaar, naar boord te gaan. Zijn plunjezak is helder als een brandje, zijn plunje die daarin zit schoon gewassen en z'n kousen zijn gestopt. Pieter neemt afscheid van zijn moeder. Ze zeggen hetzelfde als anders. Hij: „Houd u maar goed, moeder.” Zij: „Behouden vaart. God brenge je weer veilig thuis.” Maar Pieter draalt met weggaan. Hij heeft nog wat te vragen. „Die avond toen ik thuis kwam, zei u: de Heere zal voor ons zorgen. Hoe zal Hij dat nu doen?”

„Dat weet ik niet, mijn jongen. Hij weet het wel en dat is genoeg.”

Het is Pieter niet genoeg. „Wie kunnen er nu verdienen?” vraagt hij.

„Wytske gaat dienen, Wim komt van school en kan gaan varen. Ik neem nog een paar werkhuizen er bij. En jij, misschien dat jij wat meebrengt van de reis.”

„Natuurlijk,” zegt Pieter van dit laatste. Hij zal zuinig zijn, bij het gierige af, opdat hij zijn volle gage aan zijn moeder brengen kan. Maar de gage van een lichtmatroos is laag en die van een kajuitsjongen — zo moet Wim beginnen — is nog lager, en wat Wytske als maerte kan verdienen is zowat niets. En moeder nog meer werkhuizen? „U bent al

zo vaak moe," zegt hij bezorgd, „en u hebt het thuis zo druk."

„De laatste tijd gaat het weer best," antwoordt zij. Pieter is nog niet voldaan. „Maar als het nu te weinig is wat u en Wytske en Wim en ik verdienen, wat dan?"

„Dan zullen wij aan de diakenen moeten vragen of zij ons willen helpen."

Een trotse trek groeft zich om Pieter's mond. Aan de diakenen? Dat is bedeling. Dat wordt genadebrood. „Ik zal proberen of ik veel verdienen kan," zegt hij met nadruk.

Zij streelt zijn haar zoals zij het de avond van zijn thuiskomst deed. „Je bent een beste jongen," zegt ze. Hartelijk klinkt het, maar ook een beetje meewarig, alsof ze zeggen wilde: Je bedoelt het goed, maar het wordt toch niets.

Ietwat bruusk wendt hij zich af. Hij zal tonen wat hij kan.

GENOMEN DOOR COMPAEN

Op het dek van de Oranjeboom heerst een ravage. De fokkesteng is naar omlaag gekomen. Van de grote mast zijn alle zeilen weggeslagen; de boot sloeg bij een stortzee over boord en nam een stuk van de verschansing mee.

Het schip is met de andere bodems van zijn konvooi, na eindeloos drijven in een stilte-zône, opeens door een tornado ¹⁾ overvallen, die even plotseling weer liggen ging als hij was opgestoken, maar in het uurtje dat hij woedde verschrikkelijk is geweest.

Nu het gevaar voorbij is staan de Janmaats in het kuildek tussen gehavend tuig en gebroken rondhouten rondom hun schipper, die uit het grote Boek leest van Hem, die de winden en het water gebiedt, en die met hen de Heere dankt, omdat Hij schip en levens in de storm heeft bewaard, en bidt of God hen verder wil behoeden op de reis naar patria.

Daarna gaan allen aan het werk. De zeilmaker haalt met een aantal maats nieuwe zeilen uit het gat, waarin het waarloos ²⁾ doek geborgen is. De scheepstimmerman maakt met een aantal andere maats een nieuwe fokkesteng gereed. Weer andere matrozen gaan het want in om de zeilen, die straks inderhaast geheid ³⁾ zijn, weer vol voor te hijsen. En

¹⁾ tornado of creak = plotseling opkomende, hevige tropenstorm.

²⁾ waarloos doek = reservezeilen.

³⁾ geien = zeilen inkorten.

Pieter klimt hoog in de grote mast, want hij heeft de uitkijk en de schipper heeft hem op het hart gebonden, dat hij scherp speure moet naar de andere schepen van het konvooi, want Wijbrandtsz heeft het er niet op staan alleen te varen in een omgeving, waar Klaas Compaen gesignaleerd is.

Het schip haalt zwaar op de bewogen zee. En de mastkorf slingert nog veel erger dan het dek. Pieter ziet nu de zee aan stuurboord van het schip recht onder zich en dan aan bakboord. Hij schommelt hoger dan hij het op de schommel in de kersenbongerd ooit gedaan heeft.

Naar het Zuiden is weinig zicht. Inktzwart is daar de lucht nog van de bui, die in die richting afgedreven is. In het Oosten en het Noorden is de hemel helder. Een schip is nergens te ontdekken. Het konvooi is blijkbaar lelijk uit elkaar geslagen.

Ziet hij daar evenwel geen zeil? Het is een heel vaag vlekje boven een zee vol schuim. Het slingeren maakt het moeilijk om iets waar te nemen. Maar telkens als de mastkorf op z'n hoogst is ziet hij het grijze vlekje weer. Het wordt iets scherper en iets groter. „Schip in 't zicht!” roept hij naar beneden.

„Waar zit ie?” komt een roep van het dek terug.

„Drie streken voorlijk over stuurboord!”

Hij houdt het schip scherp in het oog. Het nadert. Klaarblijkelijk houdt het op hen aan. De Oranjeboom probeert ook in zijn richting op te werken, al gaat dat niet snel met het geringe tuig dat zij voeren

na hun averij en bij de windstilte, die weer op de caeck gevolgd is.

„Nog een zeil,” bericht Pieter naar beneden. „Achter het eerste schip.”

Nu is er amper twijfel mogelijk dat de uiteengeslagen bodems van het konvooi gezichtsverband herkregeen hebben.

„Eigen volk?” vraagt de schipper desniettemin aan de uitkijk.

Pieter kan het niet stellig zeggen. Het voorste schip heeft veel van de karveel uit Dordt, die bij hen was. Het achterste kan hij niet thuis brengen.

Schipper Wijbrandtsz neemt altijd het zekere voor het onzekere. Hij laat de geschutpoorten openen en de kanonnen er voor rijden. Als het een vijand is, een Spanjaard of een Portugees of, erger nog, een zeerover, dan zal hij klaar zijn voor het gevecht.

„De achterste is een fluit!” roept Pieter uit de mastkorf naar beneden.

Een fluit was er niet bij het konvooi. „Leg de musketten en de handgranaten klaar!” beveelt schipper Wijbrandtsz.

„Het voorste schip is ook een vreemde schuit!” bericht de uitkijk.

Schipper Wijbrandtsz maakt een ronde door het schip om te zien of de kanonnen allemaal geladen zijn.

„Ze voeren allebei de princevlag!” roept Pieter vrolijk naar beneden, als de afstand weer een eind is ingekort.

„Ha, landslui!” De Janmaats halen ruimer adem, doch de schipper laat er zijn voorzichtigheid niet onder lijden. „De lonten brandende!” beveelt hij. Van het halfdek volgt hij thans met grote oplettendheid de bewegingen der naderende schepen.

Die zien er minder bars uit dan zijn eigen. De geschutpoorten zijn alle dicht. Geen kanon is er aan boord te zien. De fluit, die inmiddels de karveel voorbij gevaren is, ligt evenwel hoog op het water, te hoog voor een geladen schip.

„Wie zijt gij?” laat Wijbrandtsz seinen.

„Een landsman en een goede vriend,” luidt het antwoord. Geen naam wordt evenwel geseind en evenmin een plaats van herkomst of bestemming.

„Blijf uit mijn vaarwater,” seint Wijbrandtsz, „of ik schiet je in de grond.”

Pieter, in de mastkorf, vindt dat de schipper nogal grof optreedt. Moet een landsman, die geen kanon in stelling heeft en blijkbaar vriendschap wil, zo worden afgeblaft?

Het prinseschip houdt werkelijk af. Het zeilt de Oranjeboom aan loef voorbij. Uit de mastkorf wuift Pieter een groet naar de matrozen op het vreemde dek en naar de jongens op de raas.

Die jongens werken aan de zeilen. Waartoe? Het schip gaat door de wind. Waarom? Nu zeilt het recht op de Oranjeboom aan. Het toont zijn bakboordszij. . . .

En dan verstijft Pieter het bloed in de aderen. Aan bakboord heeft het schip alle geschutpoorten open.

Een rij kanonnen is op de Oranjeboom gericht. Ook de karveel, in het zog der fluit, stoot plotseling de luiken open om zijn kanonnen te vertonen, en op beide schepen gaat de princevlag omlaag en wordt de bloedvlag voorgehesen.

Een sterke stem schalt aan de kampanje van de fluit: „Ik kom uit zee en ben Compaen. Geef je over of ik val je aan!”

Dit geeft de jongen in het kraaiennest een nieuwe schok. Compaen! Hij ziet hem staan op het halfdek. Een reus, blond, breedgeschouderd. Hij draagt een wijde rode mantel, die van voren open is. Een slagzwaard is er aan zijn heup; het gevest schittert van edelstenen. Inplaats van naar de bloedvlag met de gele doodskop kijkt Pieter naar Compaen, de gulle piratenkapitein, die zijn volk volop laat delen in de buit.

Schipper Wijbrandtsz staat op de kampanje van de Oranjeboom. Met een oogopslag heeft hij de sterkte van zijn aanvallers gemeten. Driemaal meer kanonnen voeren zij dan hij. Hun schepen, zonder lading, zijn veel handelbaarder dan zijn zwaar geladen schip. En het krioelt van volk op de dekken der piraten. Het is een meer dan dubbele overmacht. Alevenwel, hem is bevolen zijn schip en de bemanning met Gods hulp veilig thuis te brengen en het wakker tegen iedere aanval te verdedigen. Het heeft hem nooit aan moed ontbroken. Duinkerkers en Barbarijers heeft hij met bebloede koppen af doen deinzen. Hij wil vechten.

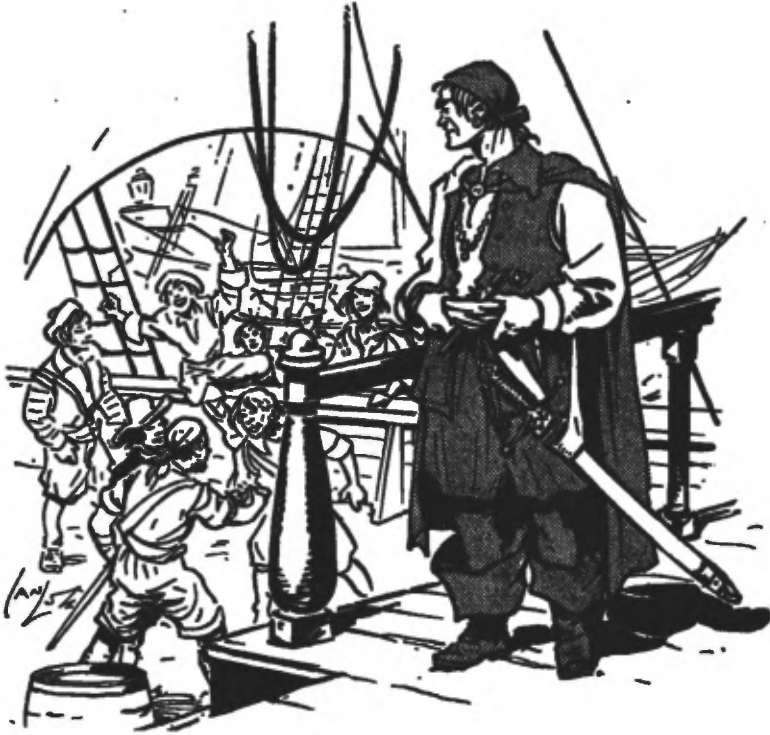
Onder het scheepsvolk is gemompel. Musketten worden afgezet. Een paar konstabels komen het trapje van het tussendek op; zij hebben hun kanonnen in de steek gelaten. Bij een aanval van Duinkerkers of Moren is dit nooit voorgekomen. De Janmaats vochten steeds als duivels. Natuurlijk! Ze vochten om hun leven. Geen Duinkerker gaf ooit pardon. Wanneer een Turk het deed dan was het omdat hij slaven wilde maken. Slaaf van de Moren is erger dan de dood. Van Klaas Compaen weet echter iedereen aan boord dat hij op zijn manier een nobele rover is, die een landsman nooit de voeten spoelt. Hij zet ze aan wal of op een schip met de groeten aan de heren in het vaderland. Het scheepsvolk muilt niet. Als schipper Wijbrandtsz commandeert zullen zij gehoorzamen. Maar, zeg nu zelf, schipper, is het nodig dat we ons doodvechten als we weten dat we het toch niet kunnen winnen?

Schipper Wijbrandtsz is in tweestrijd. Dapper moet hij zijn schip verdedigen, ja, maar roekeloos mag hij niet zijn. Hij mag het leven van zijn mannen niet opofferen als hij vooruit ziet dat het verloren spel is. Een kort bevel. De witte vlag klimt op de Oranjeboom omhoog.

Van het piratendek klinkt woest gejuich. De enterdreggen vallen over de verschansing. De rovers springen op het dek van de Oranjeboom. Doch hun pistolen houden ze in de gordel. Met open armen worden ze ontvangen. Oude makkers drukken elkaar hartelijk de hand. Er zijn er die uit dezelfde

stad afkomstig zijn; die vroeger op één schip gevaren hebben. Van zijn halfdek roept Compaen aan Wijbrandtsz toe: „Kom straks in mijn kajuit en drink met mij een goed glas wijn.” En naar de bemanning van de Oranjeboom schreeuwt hij: „Voor jullie komt er een vaatje brandewijn.” En dan juichen de overwonnen Janmaats even hard als de piraten. Compaen dat is nog eens een kapitein!

Pieter Wiegertsz zit nog altijd in de mastkorf. Vanuit de hoogte ziet hij het wonderlijk verloop aan dek. De musketten, pieken en pistolen zijn aan kant gesmeten. Het scheepsvolk joelt voor Klaas Compaen en schudt de hand met de piraten, die hun beste vrienden zijn geworden. Maar het meest kijkt hij naar de piratenkapitein, een reus in rode mantel en met het grote slagzwaard aan zijn heup, op het halfdek van de fluit. Dat is de kapitein, die Janmaats rijk maakt. Als Pieter bij hem voer zou moeder geen gebrek meer kennen. Wel, kan hij niet matroos worden bij Compaen? Is daarvoor thans de goede kans niet? Oom Hendrik kan dat vast in orde maken. En oom Hendrik moet aan boord zijn van de fluit. Hij speurt tussen het scheepsvolk op het piraten- en hun eigen dek of hij oom Hendrik niet ontwaart en als dat niet gelukt klimt hij naar beneden — de wacht in het kraaiennest is nu toch overbodig — en gaat hem zoeken. Een matroos van Compaen strijkt hij aan: „Is mijn oom Hendrik bij jullie aan boord?”

„Er zijn wel twaalf Hendriken bij ons,” zegt die.
„Hendrik Pietersz van Avenhorn,” verduidelijkt Pieter.

„De bootsman meen je?”

Pieter knikt. Zijn oom is bootsman.

„Hij is niet bij ons aan boord. Hij vaart op een van de andere schepen van de kapitein.” Meteen loopt de matroos weer door en Pieter kijkt beteuterd naar zijn rug.

Zonder zijn oom weet hij niet hoe hij het aan moet leggen.

In het zog van Compaen's schip vaart de Oranjeboom naar het Noorden. Het scheepsvolk doet gewoon zijn werk. Alleen schipper Wijbrandtsz en de stuurlieden zijn overgebracht naar het piratenschip en in hun plaats zijn stuurlui van Compaen aan boord gekomen. Zij voeren het bevel. Het gaat in de richting van Gibraltar en bij sommige bootsgezellen komt onrust op. Worden zij soms naar Algiers gebracht? Is hun leven gespaard, opdat Compaen hen kan verkopen op de slavenmarkt? Er zijn er bij die zeggen: liever dood dan slaaf. Maar anderen stellen hen gerust. Dat doet Compaen niet. Die heeft nog nooit een Christen aan een Moor verkocht.

Na enkele dagen komt Madeira in het zicht en dan komt er een order van Compaen aan de bemanning van de Oranjeboom: Maak je klaar van boord te gaan. Op Madeira zet ik je aan wal.

Na deze boodschap is het een drukte aan boord alsof de thuishaven in het zicht gekomen was. Ieder pakt zijn bullen in zijn plunjezak en elk is vrolijk. Op Madeira komen veel Hollandse schepen. Stellig vinden ze daar spoedig scheepsgelegenheid naar patria: Pieter is niet blij. Hij wil wel graag naar huis; hij verlangt hard naar zijn moeder; maar platzak wil hij haar niet ontmoeten.

Madeira is vlak bij. Het kooigoed van de leden der bemanning staat aan dek. Zij hebben allen uitgaansplunje aan. Van de fluit komt een kleine jol naar de Oranjeboom geroeid. Schipper Wijbrandtsz en zijn stuurlui zitten in die jol. Zij komen voor een ogen-

blik op de Oranjeboom terug om straks met hun volk aan land gezet te worde . En Compaen stapt ook uit de jol. Hij komt persoonlijk afscheid nemen van zijn vrienden, zoals hij ze noemt.

„Wel thuis, mannen!” zegt de piratenkapitein. „Dat je je vrouwen en kinderen in welstand aan moogt treffen en dat jullie voortaan gelukkig vaart! Wanneer je in Oostzaan mocht komen, vergeet dan niet mijn vrouw en kinderen van mij te groeten. En gaan er nog praatjes over mij in patria, vertel dan maar hoe je het bij mij gehad hebt.” Een vaatje wijn heeft hij meegebracht. „Dat is ten afscheid,” zegt hij, en nadat de glazen ingeschonken zijn drinkt hij op hun gezondheid.

„Leve Compaen!” roepen daarna al de zeelui met een omhoog geheven glas.

Dan gaat Compaen weer naar zijn eigen schip terug. Hij staat al bij het trapje dat hem op de verschansing brengt, waar aan de buitenkant de valreep hangt. Daar wordt hij aan zijn mouw getrokken.

„Sinjeur, sinjeur Compaen!”

Een jongen staat voor de piraten-kapitein.

„Mag ik bij u aan boord?” vraagt hij.

Compaen monstert de knaap. Hij is flink uit de kluiten gewassen. Sterk en lenig schijnt hij en hij heeft een paar heldere ogen in het hoofd.

„Waar kom je vandaan?” vraagt de piraat.

„Uit Hoorn. Ik ben een neef van Hendrik Pietersz, bootsman op een van uw schepen.”

Compaen knikt. „Een goed zeeman. Als jij naar je oom aardt. . . .” Hij onderbreekt zichzelf en kijkt Pieter scherp in het gelaat. De jongen heeft een paar eerlijke ogen en een argeloze trek. Hij is van ander slag dan zijn piraten. „Je moest het niet doen,” zegt hij. „Je moest liever naar je moeder gaan.”

„Ik wil bij u varen, sinjeur Compaen, juist om. . . .” Nu bijt Pieter op zijn tong. Het past niet, tegen Compaen te zeggen dat hij dit om zijn moeder doet. En Compaen aanvaardt hem. „Wel, als je er op staat. Ik kan zo'n knaap nog wel gebruiken. Kom maar mee.”

Achter Compaen klimt Pieter de valreep af en in de kleine jol roeit hij met hem naar het piratenschip.

Van de bak van de Oranjeboom kijkt schipper Wijbrandtsz hem na, meewarig en verwijtend. Waarom? vraagt Pieter zich af. Geen mens hoeft medelijden met hem te hebben nu hij matroos wordt op een schip, waar elke Janmaat rijk wordt en niemand hoeft hem te verwijten dat hij goed voor zijn moeder zorgt.

VI

PIETER ONDER DE PIRATEN

Pieter doorwandelt het pirate schip van piek tot hek. Wat een vechtschip, deze schuit! Bronzen kartouwen op drie dekken. Beneden zware stukken; daarboven lichtere kanonnen; op het opperdek draaibassen en gotelingen, bestemd om schroot te spuiten op een vijandelijk dek. Pieken, musketten en kromzwaarden staan in rekken in het tussendek. De kruitkamer is midden onder in het schip, beschermd door dikke wanden. Niet licht kan een treffer in die kamer komen en het schip doen springen.

Er zijn matrozen, die dikke gouden vingerringen dragen; anderen hebben brede gouden armbanden om hun gebruide polsen. De gevesten van de dolken, die de mannen in hun gordels dragen, glinsteren soms plotseling fel, wanneer een zonnestraal in de edelstenen valt. Hier ziet Pieter een glimp van de rijkdom der matrozen op het piratenschip.

Op zijn wandeling komt Pieter ook in de kajuit. Verbijsterd staat hij op de drempel stil. Een dik tapijt in felle Oosterse kleuren ligt op de vloer. Aan de wand hangen wonderlijke wapens met gevesten, blinkende van goud en edelstenen. Het blad van de zware tafel in het midden der kajuit is van zwart ebbenhout, ingelegd met blinkend wit ivoor; de stoelen zijn bekleed met goudleer. Op de tafel staan

kandelaars van louter goud en langs de wanden geldkisten, zwaar beslagen, en voorzien van grote sloten. Deze kajuit vertoont de rijkdom van Compaen en in die kisten zitten zijn onmetelijke schatten.

Een doordringend hoornsignaal klinkt over het schip. Het brengt onmiddellijk alles in beweging. Leden van de overheid, die buiten wacht waren, komen haastig uit hun hutten. Matrozen, die slapen omdat zij vannacht weer moeten waken, kruipen uit hun kooien. Het signaal roept alle hens aan dek.

Aan de zeilen wordt met man en macht gewerkt. Elk lapje, dat nog ergens hangen kan, wordt bijgezet. „Waar zit de Spek?” hoort Pieter een matroos, die tegelijk met hem aan dek gekomen is, een ander vragen.

„Recht vooruit!” luidt het antwoord.

Van het voorkasteel tuurt Pieter naar hun prooi. Het is een Spaanse kraak. Dit zijn de grootste schepen van de wereld. Dikwijls zijn er meer dan duizend man aan boord en ze voeren veel en zwaar geschut.

Onvervaard zeilt Compaen op. Bij geen lid van het scheepsvolk is enige aarzeling te merken om de Spanjaard aan te vallen. Zij hunkeren allen naar de strijd. Compaen's piraten vallen alles aan wat voor hun boeg komt: buit is buit. Maar zij zijn Geus genoeg om het liefst van alles Spanjaarden te pakken. Compaen's schip zeilt aanmerkelijk sneller dan de logge kraak. De afstand kort snel in. „Klaarmaken

voor het gevecht!" beveelt de kapitein.

Het gaat alles vlot en vaardig in zijn werk. De geschutpoorten vallen als met één klap open. De rolpaarden staan onmiddellijk dwars vóór de gaten; de bronzen lopen steken overal ter poorte uit. Aan dek vlamt een groot vuur om brandkogels te gloeien. Voor de Spek hoeft men zich niet als vriend voor te doen. Die heeft in deze fluit allang een Hollander herkend en hij weet best, dat ieder Hollands schip, hetwelk zich sterk genoeg voelt zich met hem te meten, hem op het lijf zal vallen.

„Geef u over," seint Compaen naar de Spanjaard.

Hij antwoordt niet. Ook zijn geschutpoorten staan open en hij laat zijn kanonnen zien: een batterij, die die van de piraat ver overtreft. De Spanjaard, bijna thuis na een verre reis, gaat zich verdedigen.

Op het dek van de piraat maakt men gissingen omtrent de lading van de kraak. Komt hij uit de Oost of uit de West? Heeft hij peper, foelie en muskaat in, of is het een afgedwaald schip van de zilvervloot uit Mexico? In elk geval is het een vette Spek en zal er wat te parten zijn als ze hem nemen.

Compaen zeilt zuiver in het zog van de Spanjool. Met de enkele kanonnen, die deze aan zijn hek voert, kan hij niet veel doen. Wanneer de boegspriet van de fluit bijna de spiegel van de kraak raakt, haalt hij opeens scherp naar stuurboord uit. En als Compaen merkt dat de Spek hem na wil draaien, geeft hij plotseling hard bakboordroer, presenteert aldus zijn bakboordsbatterij en laat een salvo geven

uit alle stukken. Dan legt hij het roer scherp over stuurboord. Het antwoord van de Spanjaard komt grotendeels in zee terecht.

Met zijn klein, gemakkelijk wendbaar schip, dat ruim de loef heeft, speelt Compaen met de Spanjool, zoals een felle keeshond met een grote lobbes. Na het eerste salvo geeft hij hem op tegenkoers een laag uit zijn stuurboordsbatterij en daarna weer uit die van bakboord. Zijn brandkogels vliegen door de Spaanse zeilen. En die gaan branden. Van de onderste klimt het vuur naar mars- en bramzeil, van de bezaansmastzeilen springt het over naar die aan grote en fokkemast. De kraak lijkt op een reuzenzwaan, die neerzigt met verbrande vlerken. En Compaen valt telkens weer verbeterd aan op het zee-kasteel, dat stuurloos rondrijft, en zich nauwelijks verweren kan tegen de beweeglijke rover. Onder-tussen grijpt het vuur al verder om zich heen. Na de zeilen brandt het opperdek. Compaen vraagt niet meer om overgave. Hij blijft vechten tot zijn tegen-stander om genade smeekt.

Die valt weldra op de knieën. Een witte vlag wordt uitgestoken op het achterdek der kraak. Er is geen mast meer, waaraan ze kan gehesen worden.

Dan staakt Compaen het spelen van zijn schut-gevaart en klampt de Spek aan boord. Maar hij neemt daarbij behoedzaamheid in acht, want wie weet hoeveel krijgsvolk er op de kraak aan boord is. Hij steekt geen hand uit tot blussing van de brand en hij gedooft niet dat de Spanjaards zich daaraan

wijden, eer alle wapens ingeleverd zijn. Als dat gebeurd is, helpen echter de piraten bij het blussen. Van hand tot hand gaan de leren emmers langs een lange rij van de waterlijn tot aan het opperdek.

Inmiddels gaat op het piratenschip van mond tot mond: Hij komt uit Mexico. Eén van de zilervloot is dit. Het is de vetste Spek, die op de zeeën rondrijft.

Piraten en Spanjolen worden samen de brand meester. De zeilen, het rondhout en de opstel op het dek zijn allemaal verwoest. Enkele dekken zijn lelijk ingebrand. Onderdeks is echter weinig schade aangericht.

De piraten duiken in de ruimen. Verfhout en huiden boezemen hun geen belang in. Zij moeten bij het zilver zijn. Diep in het schip is het zilver. Het ligt er opgetast als in een Oostlandvaarder het graan. De ogen der piraten flikkeren van begeerte. Eén van de bootsgezellen klopt Pieter op zijn schouder. „Kerel, jij bent een geluksvogel. Pas ben je aan boord en nu ga je al delen in zó'n buit.”

Pieter lacht gelukkig. Hij staart naar het zilver. Heeft hij dit niet reeds eerder eens gezien: zilver opgetast als graan? Waar was het toch? Oh, het was een droom. Nu is het werkelijkheid. Straks brengt hij waarlijk een zak vol zilver bij zijn moeder. Die avond kruipt hij blij te kooi op het piratenschip.

Uit zijn kooi kijkt Pieter slaperig rond in het vooronder. Op zijn elleboog richt hij zich halverwegen

op. Dat ziet er hier gek uit. Waar is Bartel, die anders steeds zijn overbuurman was? En waar is Jan? Een man komt het vooronder binnen: een rauwe kerel met een lelijk litteken dwars over het gelaat en daarboven woest flikkerende ogen. Met een hui-vering laat Pieter zich weer in de kussens zakken en

meteen is hij klaar wakker. Hij is immers niet meer op de Oranjeboom. Bartel is niet meer zijn buurman in het vooronder. Al zijn makkers zijn weg. Hij is aan boord bij Klaas Compaen. Hij mist zijn vrienden, zijn beste schipper ook. Die keek hem zo vreemd, verwijtend aan, toen hij hem weg zag varen naar het piratenschip. Je moet niet kinderachtig en kleinzielig wezen, Pieter, houdt hij zichzelf voor. Je hebt dit zelf gewild, en het is goed. Op wat er gister

is gebeurd: een Spanjaard nemen, kan elke zeeman trots zijn. Daarvoor wordt in het vaderland een kapitein vereerd met een keten van de Heren Staten en krijgt het scheepsvolk ook nog wel eens een fooitje. Een jodenfooi, terwijl de heren zelf de buit opstrijken. Klaas Compaen doet het beter. Die geeft de haver aan de paarden, die ze verdienen. Hij laat zijn volk volop delen in de buit. Hij, Pieter, krijgt ook zijn portie van de rijke buit van gisteren, en straks brengt hij alles aan zijn moeder. Kapitein Wijbrandtsz heeft hem niets te verwijten. Hij heeft hem niets tekort gedaan. Voor de reis van de Oranjeboom was hij gemonsterd. Die reis was afgelopen sinds het schip door de zeerovers was prijs gemaakt, en daarom kon ij gaan waarheen hij wilde.

Wat voor dag is het vandaag? vraagt Pieter zich af, nasoezend in zijn kooi. Ha, Zondag. Dat is lichte dienst. Geen zwabberen en poetsen, geen knopen en splitsen. Buiten de wacht en het zeuntjeswerk zijn allen vrij. En straks is er scheepskerk.

Hij wipt z'n kooi uit, wast zich in een emmer water en leunt dan op het voorschip over de verschansing. Het is mooi weer. De wind blaast zijn natte haren droog. Rustig ploegt het schip de zee. Het vaart de zon, die pas is opgekomen, tegemoet. Gouden genteren slaan uit het water. Het witte schuim bruist voor de boeg. Een mooie morgen is dit, een fijne Zondag.

Pieter staat lang gebogen over de verschansing. Het

spel der golven verveelt nooit. De zon schijnt keesterend. En ginder komt een hoge rots in 't zicht. Dat is Gibraltar. Hij blijft hier tot de kerkklok luidt. . . . Luidt er geen kerkbel op dit schip? Pieter kijkt naar de zon. Haar stand wijst aan, dat het al negen uur is. De kerkdienst is toch niet begonnen zonder dat hij het merkte? Hij loopt naar de midscheeps. In het gangboord ontmoet hij een matroos.

„Wanneer begint de kerk?” vraagt hij.

De man kijkt hem aan alsof hij het in Keulen hoorde donderen. „De kerk?!”

„Het is toch Zondag?” vraagt Pieter met een kleur, want plotseling vreest hij dat hij zich in de dag vergist heeft.

„Ja zeker,” schatert de ander. „Het is Zondag en vrome zieltjes gaan vandaag naar de kerk. Maar de duivels van Compaen hebben afgerekend met de vromigheid. Alle bijbels en kerkboeken hebben we overboord gegooid.” Hij laat er een zware vloek op volgen.

Pieter staart hem ontzet aan. Geen kerk op Zondag? Zo trouw als de Spanjaarden en Portugezen aan Maria bidden, zo vast als de Turken Vrijdags met hun neus op het dek op hun piratenschepen Allah aanroepen, zo vast wordt dagelijks op ieder Hollands schip gebeden en 's Zondags kerk gehouden. „Zijn het hier dan heidenen?” vraagt hij verschrikt.

„Nee, wij zijn piraten,” schatert de matroos.

Pieter blijft alleen. Hij voelt zich onplezierig. Het scheepsvolk loopt hij uit de weg. Ongure kerels zijn

de meesten. Tot nu toe heeft hij daarin niet zo'n erg gehad. Bij de ontmoeting aan boord van de Oranjeboom waren de mannen van Compaen vrolijk en joviaal. Gister, tijdens de jacht op de kraak, heeft Pieter aan niets anders gedacht dan aan vechten en buit. Nu ziet hij dat ze allemaal wat hebben van de kerel, die hem vanmorgen bij het wakker worden heeft verschrikt. Woeste kerels zijn het, bekkensnijders en rabauwen. En ze vloeken allen goddeloos. De hele voormiddag zit hij op de piek te kijken naar de golven, die op het schip aandansen en naar de witte boeggolf, die uitvloeit langs de boorden. Daarin heeft hij echter niet meer het genoegen van vanmorgen. Hij is verdrietig. Maar hij perst zijn tanden op elkaar. Een kerel wezen, Pieter. Hier sla je je wel doorheen. Straks kom je thuis en dan maak je je moeder rijk.

Het noenmaal wordt de eerste ordelijke maaltijd aan boord van het piratenschip. Onder de jacht op de Spanjaard was er geen tijd om rustig te gaan zitten, maar nam elk onder het vechten door een hap. Nu staat er een tafel aangericht en het is een goede tafel. Zoveel vlees en zo ruim vruchten zag je op de Oranjeboom niet eens op de tafel van de Overheid. En bij elk bord staat een volle beker wijn. Oom Hendrik heeft destijds gelijk gehad, toen hij zei, dat het alle dagen feest was op het piratenschip. En heden is het gróót feest. De vette vangst, die gister is gemaakt, wordt nu beklonken. De mannen schep-

pen zich de borden vol. Pieter's tafelbuur zet de tanden in het vlees.

Ontsteld kijkt Pieter toe. Gaat dat hier zo?

„Tast toe, makker,” zegt zijn buurman tegen hem.

„Of bevalt de scheepskost van Compaen je niet?”

Hij durft niet zeggen wat hij verschrikkelijk en ongehoord vindt. De grove schaterlach en de hagelbui van vloeken van de matroos, aan wie hij vroeg over de scheepskerk, klinkt hem nog in de oren. En zou men op een schip, waar alle bijbels en kerkboeken over de verschansing zijn geworpen, dan wel bidden? Maar zelf laat hij het niet. Ook dat zou hij niet durven. Hij vouwt zijn handen en sluit de ogen en prevelend bewegen zich zijn lippen terwijl de piraten met lachen en geschreeuw een hels spektakel maken. Schuw opent hij na het gebed zijn ogen weer, bang dat hij uitgelachen wordt. Maar niemand heeft op hem gelet.

Het maal is heerlijk. De kok van Klaas Compaen kan koken! De wijn is krachtig. Als Pieter zijn beker leeg heeft, vult zijn buurman hem onmiddellijk weer. En Pieter drinkt opnieuw. Heeft hij verdriet gehad? Het is voorbij! Was hij eenzaam? Nu niet meer! En zijn de maats aan boord van het piratenschip barbaren? Het zijn toffe jongens, die grappen maken! Nu, dat kan Pieter ook. De anderen lachen schaterend om zijn moppen. Ze vinden het kereltje, dat eerst een uitgedroogde stokvis leek, nu een aardige gast. Ze raken onder deze maaltijd zo met hem ingenomen, dat ze hem boven op de tafel zet-

ten, midden in een vleesschaal. Daarbij sneuvelen een aantal kroezen, en komen tinnen borden onder de tafel terecht, maar dat alles maakt de pret nog groter. Pieter zingt, zittend op de tafel, Geuzenliedjes en zij allen galmen het refrein mee en stampen op de vloer de maat. Zo daverend gaat dit, dat de bekers op de tafel dansen.

Is dit geen fijne Zondag? Een reuze Zondag is het, zo leutig als Pieter er nog nooit een heeft beleefd! Je kunt, vindt hij, veel beter onder de piraten zitten dan onder de bemanning op de Oranjeboom.

's Maandagsmorgens tegen dagwacht wordt Pieter met een zware hoofdpijn wakker. Zijn hoofd klopt of het bersten zal. Hij is ook misselijk en hij voelt zich niet in staat om op te staan.

„Hei, makker, er uit!” roept een matroos, die bezig is zijn broek en baadje aan te trekken. En als Pieter liggen blijft port hij hem. „Gister de grootste praatjes en nou in je kooi, dat gaat zo niet bij Klaas Compaaen. Vooruit!”

En dan staat Pieter op. Met moeite kleedt hij zich. Op het dek gaat het wat beter. De frisse lucht doet hem goed. Maar het werk gaat niet vlot en aan gisteravond denkt hij nu met afschuw. Gevloekt en getierd hebben ze. Tegen maats, die weer een gijntje willen maken, is hij kortaf. En na zijn wacht kruipt hij weg naar een stil hoekje op het dek en leunt daar over de verschansing. Naar het Westen staart hij. Daar, ver achter de horizont, ligt Madeira. Daar

zijn z'n vrienden van de Oranjeboom: de goede Bartel, schipper Wijbrandtsz, rechtvaardig en gestreng, die met zijn mannen bad, wanneer er nood was en met hen dankte voor verlossing. En hier is hij onder rovers en plundersaars, onder het schuim van de Nederlandse zeelui, die drinken en brassen en malen om God noch Zijn gebod. Hij voelt zich veel ellendiger dan gistermorgen en zo eenzaam als hij nimmer is geweest. En plotseling betrapt hij twee tranen, die langs zijn wangen rollen. Maar dan veegt hij met zijn mouw ruw langs zijn ogen en gooit hij zijn hoofd in de nek. Je bent een vent van niks, scheldt hij zichzelf, een prul. Je moet een zeeman wezen, die voor zijn moeder geld verdient.

Op de derde dag na het passeren van Gibraltar zeilt Compaen de haven van Algiers binnen. Van zee uit leek de stad een witte blokkendoos. In de haven ligt het vol met schepen. Meest Moorse met zwart volk aan boord, maar er zijn ook Nederlandse bij. Simon de Danser is een groot heer in het piratennest en Klaas Compaen ook. Reeds voor ze meren zijn er Moorse kooplui aan boord. Uit bootjes, waarmee ze om het schip heen zwermden, zijn ze als katten op het dek geklommen. Compaen's matrozen smijten ze pardoes weer over boord, maar een ogenblik later maalt er alweer zo'n Moor Pieter om de oren: „Kopen, sinjeur, kopen?” En dan ziet Pieter dat het water uit zijn kaftan druipt. Pas over boord ge-

worpen is hij al weer op het dek geklommen en zijn kist met kramerij heeft hij op onbegrijpelijke manier gered.

Bij deze aankomst vergeet Pieter zijn verdriet en op de wandeling door Algiers ook. De mannen lopen hier in rokken; de vrouwen zijn nog veel meer ingebakerd dan in Nederland de nonnen. Een dichte sluier bedekt haar gezicht, en door een smalle spleet zie je enkel de ogen. Er lopen ezellen door de stad, die op straat gemolken worden. En er wandelen kamelen. Dit is de wondere wereld van het Oosten.

Des avonds gaat Pieter met enkele matrozen passagieren. Ze brengen hem in een kroeg, waar een groot kabaal heerst en zwaar gedronken wordt. En plotseling zijn een stel Hollanders en Moren aan het vechten. Kortjans en dolken flitsen op. Gegil van pijn, een naar gerochel. Een Hollander en twee Algerijnen liggen dood op de vloer na afloop van de vechtpartij. Compaen's matrozen bestellen een nieuw glas, maar Pieter vlucht de kroeg uit. Op straat houdt hem een man in een lange mantel en met een rode fez op aan. „Ga mee!” zegt die. „Ik ga naar boord,” luidt Pieter's antwoord. En dan trekt de man een mes en laat het flikkeren voor Pieter's ogen. Verschrikt springt die op zij en hij rent weg met een vaart of hij door zeven duivels achterna gezeten wordt. Hij vliegt de loopplank over en kruipt rillend in zijn kooi. Op de Oranjeboom is hij nooit bang geweest, niet bij storm en niet toen de Duin-

kerkers hen bedreigden. Hier wordt hij evenwel al banger en verschrikter. Hij droomt in deze nacht dat hij achterna gezeten wordt door vrouwen met vlammeende ogen, die door smalle spleetjes kijken, door mannen met rode fezzes op. Honderd messen

bedreigen tegelijk zijn hoofd en hart. En als hij in doodsangst wakker wordt, dan zijn er waarlijk messen. Maar ze zijn van maats van het piratenschip, die, smoordronken aan boord teruggekomen, elkaar te lijf gaan onder gruwelijk evloek. Sidderend kruipt Pieter in het uiterste hoekje van zijn kooi en nu kan hij zijn tranen niet langer bedwingen. Hij huilt als een kind en in stilte roept hij om zijn moeder.

VII

Compaen kruist met vier schepen voor de Afrikaanse kust in de omgeving van de evenaar. Een dag of wat heeft hij hier rondgezeild zonder een zeil te ontmoeten, maar thans is hij wild op het spoor. Een van zijn jachten heeft gerapporteerd dat het vannacht tussen vreemde, zwaar geladen schepen heeft gezeten. In de duisternis heeft het echter niet kunnen waarnemen hoeveel er waren en ook niet welke vlag ze voerden.

Dat laatste laat Compaen koud. Hij is piraat. De hand van allen is tegen hem, zijn hand is tegen allen, en hij bekommert er zich ook weinig om hoe sterk de vloot is, die hij thans bejaagt. Zijn vier schepen, goed bezeild, zwaar bewapend en sterk bemand, durven elk konvooi aan. Met volle zeilen koerst hij in de richting waar het jacht de koopvaarders heeft verkend.

„Schip in 't zicht!” klinkt het uit de mast.

„Twee zeilen over stuurboordsboeg!” luidt na een poos de nadere melding.

Twee schepen. Dat wordt een gemakkelijke prooi voor het eskader van Compaen. Daar hoeft het geschutmuziek niet voor te spelen.

De mooiweerlappen worden uitgehangen boven al het zeil dat reeds gehesen is. Het piratenvlootje stuift in de richting van zijn prooi.

Sinds Pieter Wiegertsz in die nacht te Algiers in zijn kooi in snikken uitgebarsten is, heeft hij niet veel vrolijke uren meer gehad. Zolang het schip voor de wal lag hebben de maats niet anders gedaan dan drinken en zwelgen. Ze stonken steeds naar sterke drank. Wanneer ze 's nachts en somtijds in de vroege morgen aan boord kwamen, tuimelden ze meestal neer op het dek en moesten naar hun kooi gesjouwd worden. En daar lagen ze dan, ronkend en rochelend en vaak het volkslogies bevuilend met hun braaksel. Een vloekende en drinkende bende was het. Pieter werd bang voor die kerels met hun woeste koppen en flikkerende ogen. De half-mee-warige, half-verwijtende blikken, waarmee schipper Wijbrandtsz hem had aangezien, op het ogenblik toen hij de Oranjeboom verliet, stonden hem telkens voor de geest. Had Wijbrandtsz daarmee willen zeggen: Pieter, jij hoort daar niet? De schipper had gelijk. Hij hoort hier niet. Hij hoort bij het volk op de Oranjeboom, bij de goede oude Bartel, bij schipper Wijbrandtsz, rechtvaardig en streng. En hij verlangt naar zijn moeder. Onmatig verlangt hij naar haar. Hij wil zijn hoofd op haar schoot leggen, zoals hij het vroeger deed, terwijl zij zijn haren streelde en tegen hem sprak met haar zachte, vriendelijke stem. Maar dan werpt Pieter weer het hoofd in de nek. Kinderachtig is dat. Hij is daar veel te groot voor. Niet zich door zijn moeder laten vertroetelen, voor haar te *zorgen* is zijn taak, nu vader weg is. Hij moet haar geld be-

zorgen en dat geld verdient hij door te varen bij Compaen, die zijn volk laat delen in de buit. De eerste uitdeling heeft hij al te pakken. De opbrengst van de Spaanse schuit is goed geweest. Pistoletten en dubloenen zitten in zijn scheepskist.

Nu zij op jacht zijn naar een prooi vergeet Pieter al de narigheid der laatste weken. Dezelfde opwinding, die in hem brandde, toen zij de Spaanse kraak aanvielen, bezielt hem nu opnieuw. Hij vliegt het want in, hijst de zeilen hoger en zet ze naar de wind op bevel van de kapitein. En als dat werk gereed is, oogt hij van zijn hoge plaats naar de schepen, die dezelfde koers liggen als zij, maar op wie ze geleidelijk winnen.

De twee bodems verschillen zeer aanmerkelijk in grootte. Het ene kon een jacht zijn, het andere is een grote kast. Het lijkt een kraak. Als dat eens zo was! Een tweede Spaanse kraak, misschien een tweede schip, dat afgedwaald is van de zilvervloot uit Mexico! Dan viel hun weer een vette buit in handen. Dan zou, denkt Pieter blij, hij voor zijn aandeel, met hetgeen hij heeft ontvangen van de buit van het vorige schip, ruim voldoende hebben om zijn moeder voor lange tijd uit de nood te helpen. Dan kon hij Compaen vaarwel zeggen en naar Hoorn gaan. „Zou het een kraak zijn?” vraagt hij aan een matroos, die met hem op de ra zit, in afwachting van nieuwe bevelen voor het werken aan de zeilen. Die tuurt naar het schip en schudt het hoofd. „Nee,” zegt die, „het is geen kraak. Dit tuig is anders.”

„Geen Spanjaard dus?” vraagt Pieter.

„Nee, 't is geen Spek.”

Het valt Pieter tegen. Een Spaans schip is een vijand. Elk Hollands schip valt er op aan, indien het er zich tegen opgewassen voelt. Dat is order van de prins. Dat is oorlogsrecht. Maar als het geen Spanjaard is (een Brit, een Fransman of een Deen), dan val je schepen aan van landen, waarmee de Republiek in vrede leeft. Dan pleeg je roverij.

„Ik reken, het is een Guineevaarder,” schalt Compaen's stem van de kampanje af. „Die heeft ivoor of peper in. Mannen, wij halen weer een vette buit.” De Janmaats joelen, heet op roof. Pieter juicht evenwel niet mee. Op Guinee varen meest Hollanders. Zou het een landsman zijn, waarop ze jagen? Hij wil er niet aan denken. Het kan ook best een buitenlander zijn. Misschien is het wel een Portugees. Dat is bijna hetzelfde als een Spanjaard. „Een Hollander!” roept de uitkijk uit het kraaienest.

Het schokt Pieter. Dus toch een landsman! Als hij niet op hun eis de vlag strijkt, gaan ze een eigen schip beschieten en eigen volk bevechten. Bij de piraten is geen zweem van teleurstelling te merken. Die gaan met dezelfde woeste strijdlust een Hollands schip te lijf als een Spanjool. Compaen laat de princevlag hijsen. Hij vangt zijn vliegen liever met stroop dan met azijn. Als hij zijn prooi met list te pakken krijgen kan, gebruikt hij geen geweld.

Het prinseschip houdt af. „Ha, ha, die vriend wil

aan de haal!" schatert de piratenkapitein. „Wij zullen hem wel leren." Hij vaart recht in zijn zog. En Pieter krijgt de rooflust ook te pakken. Het is een groot schip en het is diep geladen: een vette kluiif. Ze zitten nu dicht achter het prinseschip. Het vaart scherp bij de wind. Er waaien klanken over van dat schip naar de piraat. Gezang is het. Pieter kent de wijs en aan een enkele half verwaaide klank herkent hij ook de woorden.

Maar trouwe God, Gij zijt
Het schild dat mij bevrijdt. . . .

Ze zingen ginds een psalm bij dreigend doodsgevaar.

En hier aan boord zijn de bijbels en de kerkboeken in zee gesmeten en wordt Gods naam alleen gevloekt.

Gij, Heer, alleen, Gij zijt
Verwinnaar in de strijd. . . .

klinkt het van het schip vóór hen.

Op de campagne van het piratenschap staat Klaas Compaen met een groot slagzwaard op de heup. „Ha, ha," schatert hij, „daar zingen ze voor mij! Die heer ben ik!"

Pieter loopt een koude rilling langs de rug. Hoe durft een mens zo lasteren?

Het grote schip draait bij. Het strijkt zijn zeilen voor

een deel. Met open poorten, waaruit de monden van kartouwen steken, wacht het zijn vijand af.

Naast zich hoort Pieter een kreet van schrik. „Het is een Oostinjevaarder!” roept de matroos, die straks joelde over een gemakkelijke buit.

De Oostinjevaarders zijn geduchte vechters. Zij voeren zwaar geschut, hebben een sterke bemanning en bovendien altijd veel goed gewapende soldaten aan boord. Overal ziet Pieter musketiers staan; langs het gehele boord, ook op de bak en de campagne. Zelfs uit de marsen zijn musketten op het piratenschap gericht. Onder de piraten heerst merkbare onrust.

Behalve bij Compaen. Zijn rijzige gestalte staat op het halfdek. Een groot slagzwaard heeft hij omgespjt. Trots staat hij daar alleen en in antwoord op de vraag van het Compagniesschip: „Wie zijt ge en van waar komt ge?” schalt zijn stem uitdagend over het water: „Ik kom uit zee en ben Compaen!” Dan zwijgt hij. Hij weet hoe gevreesd zijn naam op alle zeeën is en hij rekent er op dat zijn tegenstander, ziende dat hij tegenover een geduchte macht staat, de vlag wel strijken zal.

Maar van de Oostinjevaarder klinkt een helder antwoord: „Houdt af, of de Hollandia heeft enkel kruit en lood voor u!”

„Hijs de bloedvlag. De dans gaat aan!” roept de piratenkapitein naar zijn matrozen. En die joelen voor Compaen. Hun kapitein heeft hen altijd de zegepraal doen halen.

Tegenover zijn tegenstander blijft Compaen de elegante rover. Een grote zilveren bokaal vol wijn laat hij zich reiken. Hij heft hem hoog op, zodat de beker fonkelt in de zon. „Op uw gezondheid, commandeur!” roept hij naar de gezagvoerder van de Oostinjevaarder. Nadat hij heeft gedronken werpt hij met een brede zwaai de kostbare bokaal in zee. En dit geeft Pieter toch weer eerbied voor Compaen. Hij is een hoffelijk man en dapper strijder. Zie hem daar staan in al zijn lengte met de wijde rode mantel om zijn schouders en de linkerhand aan het gevest van zijn geweldig slagzwaard. Een koning lijkt hij.

„Enteren!” klinkt Compaens bevel. Hij houdt sterk op zijn tegenstander aan. Het dek van de fluit staat vol matrozen met enterdreggen, pieken en pistolen. Straks hebben zij een ogenblik gevreesd, nu Klaas Compaen hen aanvoert hunkeren zij echter naar de strijd.

Op het piratendek is plotseling tumult. Het knalt en knettert. Enteraars en dekmatrozen tuimelen tegen het dek. Gegil van pijn en schrik is er. Met een dichte hagelbui van kogels hebben de musketiers van de Hollandia het piratendek volledig schoongeveegd. Uit de marsera ziet Pieter het toneel van uit de hoogte aan. Een paniek heerst onder de piraten. Wie niet gewond of dood is bergt zich ijlings. En Compaen, de ridder zonder vrees of blaam, die met zijn slagzwaard zwaaide alsof hij alleen de Hollandia en zelfs de gehele Compagnie

verslaan kon, ligt languit op het halfdek en kruipt op handen en voeten naar omlaag, gevolgd door zijn trompetter.

Op de *Hollandia* roffelen de trommen en schetteren luid en triumferend de trompetten. Op *Compaen's* schip zwijgt alles, behalve het krijten der gewonden. Pieter weet amper of hij blij of rouwig is om dit verloop. Hij is scheepsmaat van *Compaen*. Als dit schip in de grond geboord wordt gaat hij mee. De kogels uit de musketten op de *Hollandia* kunnen hem net zo goed raken als de kerels, die beneden hem op het dek liggen te krimpen in hun bloed. En als zij die rijke *Oostinjevaarder* nemen, dan krijgt hij zijn portie van de buit.

Maar *Pieter's* hart is ginds. Daar waait de princevlag. Op zo'n schip heeft zijn vader gevaren als een eerlijk zeeman. Daar heeft men vóór de strijd gebeden. En hier wordt slechts gevloekt.

Compaen is, buiten het bereik van de musketten, weer op zijn halfdek opgedoken. Hij laat zijn schepen door de wind gaan en zeilt weer af op de *Hollandia* en op het jachtje dat zich in zijn lij houdt. Een nieuwe aanval gaat hij ondernemen, thans met geschut. Bij zulk een aanval heeft hij geen volk aan dek nodig en krijgen dus de musketiers van de *Hollandia* geen kans te schieten.

Wanneer *Compaen's* schip echter dwarsscheeps van de *Hollandia* ligt en hij zijn batterij wil laten losbranden, klinkt in zijn tussendek een groot gemmer en gegil. De musketiers van de *Hollandia*

zijn scherpschutters. Nu er bij deze aanval met geschut bijna geen volk op de piratendekken was, hebben zij op de geschutpoorten gemikt en verscheidene konstabels bij hun stukken neergeschoten. En thans brandt de zware batterij van het Compagnieschip los. Zij slaat grote gaten in de scheepswand van Compaen en richt in zijn tuig ravage aan.

Enteren kan Compaen niet. Bombarderen kan hij ook niet. Hij moet zijn stukken binnenboord halen en de poorten sluiten, omdat anders al het volk in het tussendek zou worden weggemaaid. De rovers zeilen om hun prooi heen als een kat om de hete brij. En als de Hollandia zeil bijzet en tot de aanval overgaat, dan gaan vier sterke schepen van Compaen er voor dat ene schip en een onnozel jacht vandoor als bange dieren en zoeken ze hun toevlucht op de Afrikaanse kust, achter de banken van Sierra Leone, waar de Hollandia, die dieper steekt, hen niet kan volgen.

VIII

DESERTIE VAN HET IRATENSCHIP

Die avond leunt Pieter Wiegertsz moe over de verschansing. Het was zwaar werken aan de zeilen tijdens het gevecht en daarna bij het opruimen van de aangerichte schade. De brokken van kapotgeschoten rondhouten en neergetuimeld tuig, moesten verwijderd worden. Het dek gewabberd van geronnen bloed. En de gevallen kameraden zijn overboord gezet. „Daar gaat ie in Gods naam!” riepen de maats als ze een lijk in zee smeten.

Nu heeft Pieter dekwacht. Het is een stille avond. De zee deint zachtjes. De maan rijst boven het bos. Uit de ziekenboeg, die vol gewonden ligt, klinkt af en toe gekreun.

Ginds ligt de Hollandia. In het maanlicht ziet Pieter schaduwen op het dek verschijnen. Steeds meer mannen verzamelen zich daar. Zouden ze het plan hebben voor aanval met de sloepen op Compaen's eskader? Dan moet hij alarm slaan. Maar hij ziet geen enkele beweging in de boten, die op dek staan. Hoor, wat is dat? Bevelen? Het is gezang. In de avondstille kan Pieter, ofschoon de afstand tamelijk groot is, woord voor woord verstaan.

Door 's Hoogsten arm 't geweld onttoegen,
Zal ik, genoopt tot dankbaarheid,
Verschijnen voor Gods heil'ge ogen. . . .

Het is dankstond op de Hollandia. Zoals zij God gebeden hebben vóór de strijd, zo danken zij Hem nu na de overwinning.

Met verlangende ogen kijkt Pieter naar de Oostinjevaarder. Daar wordt gebeden en gedankt. Daar kàn men bidden en danken, want er wordt gevochten voor een eerrijke zaak. Hier kan dat niet. Het is maar goed, dat Compaen de bijbels en de psalmboeken over boord gesmeten heeft. Op dit piratenschip zou elk gebed een vloek en elke psalm een leugen zijn.

Pieter wou dat hij op de Hollandia voer, dat hij daar aan boord kon komen.

Maar zijn moeder dan? Zij is arm. Hij moet voor haar zorgen. Zorgt hij nu voor haar? Hij krijgt geld. In zijn scheepskist zitten realen en dubloenen. En straks komt er meer, als er weer een schip genomen wordt. Lukt dit heden niet, dan morgen wel. . . . Het geld dat hij hier krijgt is net zulk geld als oom Hendrik die avond voor moeder op tafel legde. Moeder wou dat geld niet hebben. „Gestolen goed gedijt niet,” zei ze. Zou moeder hetzelfde zeggen als hij thuis kwam met geld van Compaen? Vast niet. Nu zij het zo vreselijk arm heeft zal ze niet vragen hoe hij aan zijn geld gekomen is. Ze hoeft het ook niet te weten. Alsjeblieft, zal hij zeggen, dat heb ik voor u verdiend. *Verdiend?* Heeft hij het verdiend, of heeft hij het gestolen en er mensen voor vermoord? Ik niet, antwoordt Pieter daarop. Ik heb geen mens doodgeschoten en ik heb niet gestolen;

Compaen heeft me mijn aandeel uitbetaald. Dat is een drogreden, weet Pieter. Aan het plunderen en moorden staat elk aan boord van een piraat mee schuldig.

Achter zich hoort Pieter gevloek, gelal en dronkemansgegrinnik. Compaen heeft de extra oorlam geschonken, die hij steeds schenkt na een gevecht. Er wordt weer zwaar gedronken. Hun dode makkers zijn bij de piraten reeds vergeten. Om het gekerm van de gewonden in de ziekenboeg bekreunen zij zich niet. Het wordt vannacht aan boord een even grote bende als het te Algiers is geweest.

En terwijl hier het spektakel toeneemt wordt er op de *Hollandia* opnieuw gezongen:

Wat zal ik, met Gods gunsten overlaan,
Die trouwe Heer voor Zijn gena vergelden?

Pieter houdt het niet langer uit. Hij wil hier weg. Naar de *Hollandia* wil hij. Een eerlijk zeeman wil hij wezen.

Bij de verschansing ligt een touw. Pieter hangt het over boord, het einde knoopt hij aan een bolder vast. Langs dat touw kan hij zich laten vieren. Schrijlings gaat hij op de verschansing zitten en hij grijpt het touw om zich te laten vieren. Maar hij laat weer los. Mijn geld, bedenkt hij. De realen en dubloenen, die in mijn scheepskist zitten.

Met dat geld kan hij niet zwemmen. Het zou hem naar beneden trekken. Het vuile geld heeft hem al

veel te lang omlaag gehaald. Hij haalt zijn andere been ook over de verschansing. Nu hangt hij buiten boord. Maar nog weifelt hij om zich te laten zakken. Op de Hollandia zal hij als lichtmatroos slechts een geringe gage hebben. Hier deelt hij in de buit. En zijn moeder is straatarm. . . . De ene stem strijdt tegen de andere in zijn binnenste. Moeder wil geen gestolen geld. . . . Jij moet voor haar zorgen. . . . De Heere zal voor haar zorgen, heeft zij zelf gezegd. En jij, Pieter, moet geloven dat Hij dat doen zal op Zijn wijze en zeker niet doordat jij plunderen en roven gaat.

En dan staat zijn besluit vast. Hij laat zich vieren. Z'n voeten raken het water. Hij springt niet. Geen plons mag hem verraden. Hij laat zich zakken tot hij met de schouders in het water is. En daarna zwemt hij met stille slagen geluidloos in de richting der Hollandia.

Toen hij op het dek van de piraat stond leek het andere schip vlakbij. Nu hij zwemt schijnt de afstand wel oneindig. En het zwemt zwaar. Drijft de stroom hem soms terug? Of was hij reeds te moe? Hij kan niet meer. En de Hollandia blijft evenver verwijderd.

Hij kijkt achter zich. Compaen's schip is ver weg. Dan is hij toch wel opgeschoten. Het geeft hem nieuwe moed om door te gaan. Hij zwemt totdat zijn lamme benen krachteloos in het water malen. Nu schiet hij niets meer op. Hij denkt er over zich te laten zinken.

Zag hij ginds iets in het water? Iets zwarts, meent hij. Een haai misschien? In felle angst zwemt hij opnieuw. En dan is hij nog eerder bij de Hollandia dan hij denkt. Hij grijpt de ankerkabel. Daaraan hangend, kan hij uitrusten. Zou hij zich langs die kabel naar boven kunnen werken en door het kluisgat aan boord komen? Hij klimt en komt voor het gat, maar het is te nauw. Zijn hoofd kan er niet door. Opnieuw laat hij zich zakken. Hij zwemt om het schip heen om te zien of er niet ergens een touw hangt, waarlangs hij aan boord kan klimmen. Het is er niet. Wel, ik kan toch roepen, bedenkt Pieter dan. „Help, help!” roept hij. En als er geen antwoord komt, dan nog eens, luider: „Help, help!”

„Man over boord?” komt uit de hoogte een stem.

„Ja, ja,” roept Pieter. „Help!”

Er ploft een boei naast hem in zee. „Pak vast! Wij trekken wel!”

Hij grijpt de boei en boven wordt getrokken. Met zijn voeten houdt hij zich van de scheepswand af. Weldra staat er op het dek van de Hollandia een natte poedel.

In de commandeurshut van de Hollandia staat Pieter tegenover een man in deftig zwart met een grote witte plooi kraag om de hals. Het is Schram, de admiraal der Compagniesvloot, die op weg naar Indië is. Zijn vloot is door een storm verstrooid, maar alleen heeft hij Compaen portuur geboden.

Streng ziet hij de jongen, die vannacht uit zee gevestigd is, aan.

„Dat zijn smoesjes, vriend. Je bent hierheen gezwommen om te spionneren. Compaen heeft je gestuurd.”

„Neen mijnheer, eerlijk niet!” brengt Pieter daar tegen in.

„Eerlijk niet,” herhaalt Schram smalend. „Over eerlijkheid moet een piraat niet praten. Je bent een goede leerling van je meester. Klaas Compaen heeft ook altijd mooie praatjes om zijn schurkerijen te bedekken.”

„Ik wil nooit meer naar Compaen terug. Omdat ik bij u varen wou ben ik hierheen gezwommen.”

„Zo, wou jij bij ons varen? Dacht je dat dat zo maar ging? Weet je dan niet wat wij met piraten doen?” Pieter wordt wasbleek. Doch Schram laat zich niet vermurwen. „Piraten worden opgehangen aan de hoogste ra,” zegt hij streng.

Sidderend staat Pieter voor de admiraal. Heeft hij daarom nu het piratenschip verlaten, en zijn realen en dubloenen laten liggen om opgeknoopt te worden?

„Je bent nog piepjong,” gaat Schram wat milder dan straks voort. „We zullen je sparen voor de galg. In het gat ga je. Daar kun je brommen tot we weer in het vaderland terug zijn. En dan kunnen de rechters over je oordelen.”

Pieter blijft even triest en radeloos. Hij weet niet of hij liever aan de ijzers gaat dan aan de galg. „Ik moet verdienen voor mijn moeder,” roept hij uit. „Vader is dood en moeder is arm.”

De admiraal kijkt Pieter aan. Trilt er iets zachters in dat harde oog?

Er wordt aan de deur geklopt. „Binnen,” zegt Schram en er komt een kleine jongen binnen, die een glimmend gepoetste degen aan de admiraal brengt.

„Leg maar neer, Wim,” zegt Schram tot zijn kajuitsjongen.

Pieter kijkt er nauwelijks naar. Hij is veel te treurig om ergens anders aan te denken dan aan zijn straf.

De jongen wil weer weggaan. Maar plotseling blijft hij vlak voor Pieter staan. „Pieter, jij!”

„Wim!” roept die uit. „Jij hier? Hoe is het met moeder?” Maar op hetzelfde ogenblik bijt hij zich op de lippen en angstig kijkt hij naar de admiraal. Hij kon zich niet inhouden, toen hij zo plotseling zijn broertje voor zich zag, van wie hij enkel wist dat hij zou gaan varen, maar die hij zeker niet op deze Oostinjevaarder had verwacht. Thans evenwel vreest hij een vonnis, omdat hij zich in het bijzijn van de admiraal heeft laten gaan.

Doch Schram heeft niets meer van de strenge rechter. „Ben jij een broer van Wim? Een zoon van Wiegert Pietersz? Hij was mijn bootsman op de vorige reis! Bij een gevecht op Madagascar heeft hij een lanssteek opgelopen, die voor mij bestemd was. Hij viel om mij te redden. Als ik zijn jongens mijn dankbaarheid kan tonen zal ik het niet laten. Jij bent aangenomen als bootsgezel op de Hollandia.”

Pieter duizelt van de plotselinge overgang. Zijn broer hier op dit schip. En hij niet aan de ra, niet in het gat, doch aangenomen als matroos op een groot schip. Maar moeder? „Hoe is het met moeder?” vraagt hij nog eens aan zijn broer.

Diens ogen stralen. „Ze heeft een nieuwe huik! En al de meisjes hebben nieuwe rokken. En moeder hoeft niet meer uit werken!”

„Wablief?” vraagt Pieter verbluft.

„Dat heeft de admiraal gedaan,” roept Willem uit.

„En hij heeft mij bij zich aan boord genomen.”

Pieter duizelt.

Door het schip schalt een trompet. Het is het sein voor het morgengebed.

Schram staat op. „Ga jullie mee, jongens?”

En met de admiraal, de schipper en de hele bemanning staat Pieter, de muts af, in het kuildek, en met allen mee zingt hij, voor het eerst sinds hij de Oranjeboom verlaten heeft, een psalm:

**Wat zal ik, met Gods gunsten overlaan,
Die trouwe Heer voor Zijn gena vergelden?**

INHOUD

	Blz.
I. Pieter ontmoet oom Hendrik	7
II. Een piraat zwemt in het geld	19
III. Pieter ziet piraten van een andere kant	28
IV. Pieter zal tonen wat hij kan	39
V. Genomen door Compaen	48
VI. Pieter onder de piraten	59
VII.	74
VIII. Desertie van het piratenschip	83